

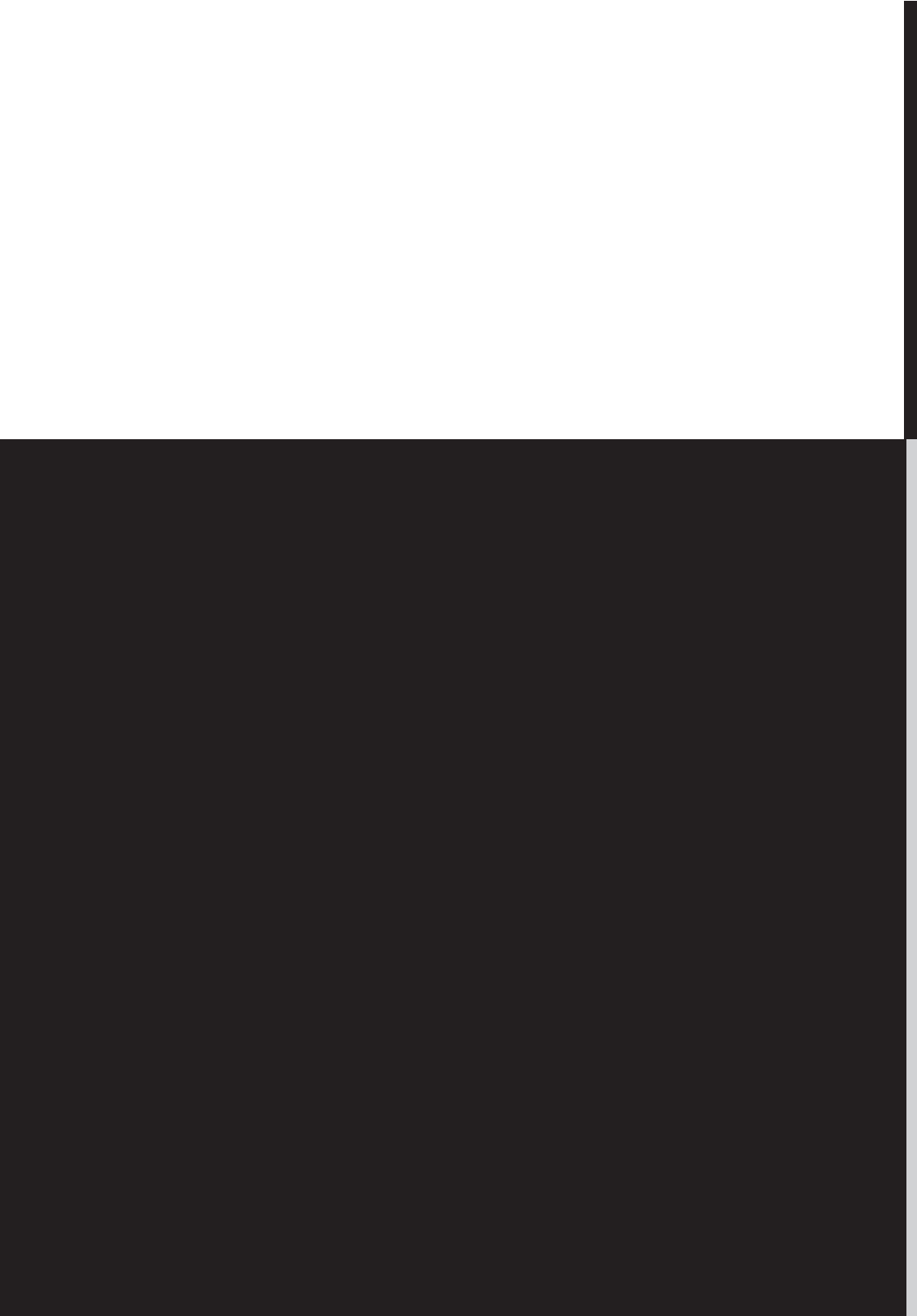

ความเชื่อและพิธีกรรมตือรีในหมู่บ้านกัวแจโตะ
ตำบลกัวแจโตะ อำเภอตาเนาะฆะแมเราะฮ์
รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย¹

Factors Supporting the Persistence of Beliefs and the Teri
Ritual in Gual Jedok Village, Gual Jedok Sub-
District, Tanah Merah District, Kelantan State, Malaysia

วราวรรณ ทรกุลสรนคมน์
Warawan Trakunsaranakom

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง ความเชื่อ พิธีกรรม
และการดำรงอยู่ของตือรี: กรณีศึกษาหมู่บ้านกัวแจโตะ ตำบลกัวแจโตะ
อำเภอตาเนาะฆะแมเราะฮ์ รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา)
สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
โดยได้รับทุนอุดหนุนโครงการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาปี พ.ศ. 2557
จากมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ความเชื่อพิธีกรรมตอรีในหมู่บ้านกัวแจโตะ ตำบลกัวแจโตะ อำเภอดานะสอย น่าน ประเทศไทย

บทคัดย่อ

การศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนความเชื่อพิธีกรรมตอรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อและกระบวนการในการประกอบพิธีกรรมตอรี และเพื่อศึกษาปัจจัยการดำรงอยู่ของบอมมตอรีท่ามกลางกระแสการฟื้นฟูอิสลาม ในหมู่บ้านกัวแจโตะ ตำบลกัวแจโตะ อำเภอดานะสอย น่าน ประเทศไทย โดยใช้วิธีการศึกษาทางมานุษยวิทยาในการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ชุมชนโดยตรง โดยได้ทำการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนการดำรงอยู่ของความเชื่อและพิธีกรรมตอรี คือ 1) ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ 2) ปัจจัยทางการแพทย์และจิตใจ 3) ปัจจัยทางการศึกษาและศาสนา

คำสำคัญ: พิธีกรรมตือรี, หน้าที่นิยม

Abstract

This paper is a study of the factors that support the persistence of the belief in the Teri Ritual, the processes involved and the factors that have supported the survival of the Teri Bomohs in the midst of the Islamic Revival Movement in Gual Jedok Village, Gual Jedok Sub-District, Tanah Merah District, Kelantan State, Malaysia. Anthropological methods were used to gather data directly in the community. These methods included interviews and both participatory and non-participatory observations. Data were also gathered from various documentary sources. The study found that the factors supporting the continuation of traditional beliefs and the Teri Ritual included: 1) social and economic factors 2) medical and psychological factors, and 3) educational and religious factors.

Keywords: Teri ritual, Fuctionalism

บทนำ

กระแสการฟื้นฟูอิสลาม (Islamic Revival) หรือความเคลื่อนไหวเพื่อสร้างความเป็นอิสลามบริสุทธิ์ ทำให้ประเทศต่าง ๆ ในโลกมุสลิมต่างลุกขึ้นมาให้ความสำคัญ และตระหนักถึงความเป็นอิสลามมากขึ้น โดยมีหลักการหมายถึงการกลับไปยึดวิถีปฏิบัติวัตรทางศาสนาตามบัญญัติในคัมภีร์อัลกุรอานและตามวัตรปฏิบัติของ

ศาสนาฮัมหมัดหรือตามฮาดีษ เป็นหลักทางนำในการดำเนินชีวิต (Khun Eng Kuah, 1998, p. 48) มาเลเซียก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่ได้ นำกระแสดังกล่าวมาปรับใช้ในการปกครองประชาชนในแต่ละรัฐ และ รัฐกลันตันถือว่าเป็น 1 ใน 13 รัฐ ที่มีความโดดเด่นในฐานะมีประชากร ที่นับถือศาสนาอิสลามค่อนข้างครอบคลุมกว่าบรรดารัฐอื่น ๆ ของ ประเทศมาเลเซีย กอปรที่พรรคอิสลามแห่งชาติของมาเลเซียหรือ พรรคพาสได้ชัยชนะจากการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น และมีอำนาจในการ ปกครองมาอย่างยาวนาน จึงได้ตระหนักและมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนา ให้เป็นรัฐอิสลาม พรรคพาสจึงให้ความสำคัญและหวนกลับไปนึกย้อนดู วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวมลายูท้องถิ่น ที่ยังปฏิบัติทางศาสนา อิสลามไปพร้อม ๆ กับการปฏิบัติทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ถูกปลูกฝังมา กับความเชื่อที่เคยดำรงอยู่ก่อนที่จะศาสนาอิสลามจะเข้ามาอย่างเคร่งครัด

พิธีกรรมตีรีหรือพิธีตีอรีเป็นการแสดงประเภทดนตรีที่ผสมผสานกับการท่องบทสวดมนต์ในการบำบัดรักษาความเจ็บป่วยหรือ โรคร้ายไข้เจ็บที่เกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณ ชาวมลายูเชื่อว่าอาการเจ็บป่วย อาจเกิดขึ้นจากการกระทำของเทวดา วิญญาณบรรพบุรุษที่ล่วงลับ การคุกคามของวิญญาณชั่วร้าย อาทิ เช่น ญิน (Jin)² อิบลิส (Iblis) หรือไซตอน (Syaitan)³ (Nuragidah A. Aziz, 2012, 173) และ

² ญิน หมายถึง สิ่งมีชีวิตประเภทหนึ่งที่อัลลอฮ์ทรงสร้างขึ้นให้มีโครงสร้างในลักษณะ โปร่งแสง โดยสร้างมันขึ้นมาจากไฟและอากาศ ซึ่งต่างจากร่างกายมนุษย์ที่ถูกสร้างขึ้น จากดินและน้ำ

³ อิบลิสหรือไซตอน หมายถึง ตามคติความเชื่อในศาสนาอิสลามแล้ว เป็นนามของญิน คนหนึ่งที่หลอกลวงให้อาถัมและเขาวาญภรรยาต้องออกจากสวนสวรรค์ และสาบาน ว่าจะตามล้างตามผลาญลูกหลานมนุษย์จนถึงวันโลกาวินาศ ในไบเบิลเรียกว่าซาตาน ชัยฏอน อาจะหมายถึงมารร้ายคนอื่น ๆ ที่เป็นพรรคพวกของอิบลิสก็ได้

พิธีกรรมทางไสยศาสตร์ เป็นต้น ที่สำคัญหมอหรือบอมอที่จะประกอบพิธีตือรี จะต้องสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษโดยตรงเท่านั้น และมีความรู้หรือศาสตร์ในการติดต่อระหว่างโลกมนุษย์กับโลกแห่งจิตวิญญาณเช่นเดียวกัน พิธีตือรีถือว่าเป็นพิธีที่อันศักดิ์สิทธิ์และมนต์ขลังของชาวมลายูกลันตันที่ได้รับความนิยมและถูกสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน อันเนื่องจากว่าเป็นพิธีที่ชาวมลายูในอดีตเชื่อว่าผู้ที่มารักษาเป็นรายอมูดอ หมายถึงกษัตริย์หนุ่มผู้ที่มีคาถาอาคม เดินทางมาจากอินเดีย ทั้งนี้ชาวมลายูเชื่อว่าเป็นวิญญาณที่มาช่วยเหลือผู้เจ็บป่วยหรืออาจทำให้คนล้มป่วยก็ได้ (Mohd. Fauzi Yaacob, 1993, 33) กระบวนการในการประกอบพิธีกรรมตือรีจึงต้องมีการเตรียมเครื่องเช่น เพื่อจะตอบแทนวิญญาณดังกล่าวที่ลงมาช่วยเหลือให้รอดพ้นจากสิ่งชั่วร้าย

นอกจากนี้พิธีตือรียังต้องประกอบไปด้วยสมาชิก ได้แก่บอมอ ตือรีหรือหมอ (Bomoh Teri) หรือโต๊ะตือรี (Tok Teri) บอมอมีโน๊ะ (Bomoh Minok) หรือโต๊ะมีโน๊ะ (TokMinok) ผู้ป่วยหรือปือซากิต (Pesakit) และนักดนตรีหรือปือมิวสิค (Pemusik) พิธีกรรมนี้มีความโดดเด่นที่ผู้เป็นบอมอตือรีสามารถติดต่อสื่อสารระหว่างสองโลก คือโลกมนุษย์กับโลกแห่งจิตวิญญาณ หรือที่ชาวมลายูเรียกว่า อาลัมฆออิบ (Alam Gaib) (Taha Abd. Kadir, 2005, 3) ซึ่งเป็นโลกที่คนปกติทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงได้ และมองไม่เห็นด้วยตาเปล่า คณะดนตรีนำเครื่องดนตรีเพื่อทำการบรรเลงดนตรีในช่วงที่ทำการบำบัดรักษาผู้ป่วย ทั้งนี้พิธีตือรียังต้องเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ เช่น การบริกรรมคาถาเวทมนตร์ ปลุกเสกน้ำมันต์ การภาวนา การเสี่ยงทาย การกำหนดชะตากรรม เป็นต้น (Azlina & Yumilayati, 2011, 233)

ถ้าหากมองลงลึกไปในรายละเอียดต่าง ๆ ที่รวมอยู่ในพิธีตือรี

จะปฏิเสธไม่ได้ว่าพิธีรีตอรีนั้น ไม่มีกระบวนการในการประกอบพิธีที่ไม่ขัดตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม แต่ถ้าหากพิจารณาอย่างถ่องแท้ จะพบว่าเป็นพิธีกรรมที่มีการผสมผสานของวัฒนธรรมฮินดู-พุทธ ซึ่งไม่ใช่วัฒนธรรมอิสลามอย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้เองทำให้นักวิชาการและองค์กรทางศาสนาอิสลาม รวมทั้งพรรคพาสต้องร่วมมือกันเสนอนโยบายท้องถิ่น (Budaya Tempattan) ขึ้นมา เพื่อศึกษาและพิจารณาวัฒนธรรมท้องถิ่นต่าง ๆ ที่ดำรงอยู่ และเพื่อประเมินค่าวัฒนธรรมดังกล่าว (Safiah Karim, 2003, 79) หลังจากที่ได้ศึกษาอย่างถี่ถ้วน ก็เริ่มประกาศสั่งห้ามไม่ให้มีการจัดการแสดงที่ไม่ใช่วัฒนธรรมอิสลามออกสู่สายตาสาธารณชน ทั้งยังมีการสั่งห้ามไม่ให้มีพิธีกรรมทางไสยศาสตร์อยู่ในการแสดงศิลปทางวัฒนธรรมมลายูอีกด้วย

ต่อมาในปี 1996 มีการประชุมคณะกรรมการพัฒนาแห่งชาติมาเลเซีย โดยนำประเด็นวัฒนธรรมท้องถิ่นมลายูมาถกเถียงในหัวข้อไสยศาสตร์กับเครื่องรางของขลังในมุมมองอิสลาม จากการประชุมชี้ให้เห็นว่าบรรดาอูละมะหรือนักคิดอิสลามที่มีวิสัยทัศน์ตามกระแสการฟื้นฟูอิสลามพยายามขจัดวัฒนธรรมท้องถิ่นและลบล้างพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งดังกล่าวให้หมดไปจากสังคมมลายู (Azlina Musa & Yusmiyati Yunos, 2011, 245) โดยชี้ให้เห็นว่าเป็นศาสตร์หรือความรู้ที่คาบเกี่ยวกับการงมงายและเป็นการชิริก (Syirik) หรือการตั้งภาคีต่อพระเจ้าในศาสนาอิสลาม ต่อมาพรรคอิสลามแห่งชาติมาเลเซียหรือพรรคพาสออกมาสั่งห้าม และไม่ยอมรับการปฏิบัติของชาวมลายู (Patricia A. Hardwick, 2015, 78) เนื่องจากสร้างความเสื่อมเสียต่อศาสนาอิสลาม ทั้งยังชี้ให้เห็นว่าเป็นการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม

ประเด็นสำคัญที่บทความชิ้นนี้ต้องการศึกษา จึงอยู่ที่เรื่องความ

เชื่อและพิธีกรรมตอริที่ยังดำรงอยู่ในหมู่บ้านกัวแจโตะ ตำบลกัวแจโตะ อำเภอดานะฮะ แม่น้ำระย รัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ในขณะที่อิทธิพลของกระแสฟื้นฟูอิสลามที่เฟื่องฟูขึ้นสูงมากภายในรัฐกลันตัน ทำให้การประกอบพิธีกรรมตอริในพื้นที่รัฐกลันตันกลายเป็นพิธีกรรมนอกคำสอนศาสนาและหายไปจากสังคมมลายูรัฐกลันตันทั่วไป

การดำรงอยู่ของพิธีกรรมตอริของหมู่บ้านกัวแจโตะ จึงเป็นกรณีศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมที่ควรศึกษาเพื่อทำความเข้าใจกระบวนการและปัจจัยที่ทำให้พิธีกรรมตอริ หมู่บ้านกัวแจโตะ ดำรงอยู่ในสังคมชุมชนได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเชื่อและกระบวนการในการประกอบพิธีกรรมตอริ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการดำรงอยู่ของบอมอตอริท่ามกลางกระแสการฟื้นฟูอิสลาม

วิธีการในการศึกษา

วิธีการศึกษาใช้วิธีการวิจัยทางมานุษยวิทยา โดยการพรรณนาวิเคราะห์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนความเชื่อพิธีกรรมตอริ โดยเน้นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม พร้อมกับบันทึกภาพเคลื่อนไหวการประกอบพิธีกรรมตอริ และบันทึกข้อมูลในรูปของการทำงานภาคสนาม (Field notes)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาศึกษาความเชื่อและกระบวนการในการประกอบ

พิธีกรรมตือรีนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวการศึกษาที่มองความเชื่อในรูปแบบของหน้าที่ ตามแนวคิดของสำนักทฤษฎีมานุษยวิทยาที่ศึกษาทฤษฎีหน้าที่นิยม (Fuctionalism) ของโบรนิสลอร์ มาลินอฟสกี (Bronislaw Malinowski) ซึ่งมาลินอฟสกีมองว่าในสังคมมนุษย์ย่อมมีพิธีกรรมปรากฏให้เห็น ดังนั้นประเด็นในการศึกษาพิธีกรรม จึงเป็นตัวสะท้อนบทบาทหน้าที่และความมุ่งหมายสำคัญในทางสังคม ทั้งนี้มาลินอฟสกีได้นิยามความหมายของพิธีกรรม โดยมองว่าพิธีกรรมเป็นหัวใจหลักของระบบความเชื่อหรือศาสนาต่าง ๆ ซึ่งมีรูปแบบตายตัวและมีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ ทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อของมนุษย์อย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งแสดงออกถึงความเชื่อและความต้องการที่จะได้รับความพึงพอใจและคาดหวังสิ่งที่ปรารถนานั้นจะได้ผล สำหรับจัดการกับปัญหาหรือวิกฤติความขัดแย้งต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าการศึกษาพิธีกรรมตือรีตามแนวคิดของมาลินอฟสกีทำให้มนุษย์สามารถตอบสนองความต้องการหรือความจำเป็นต่าง ๆ เพื่อที่จะทำให้มีชีวิตอยู่ได้ ทำให้มีชาวบ้านมีที่พักหรือเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจในการเผชิญกับความเจ็บป่วยที่ไม่สามารถรักษาด้วยการแพทย์สมัยใหม่ พิธีกรรมตือรีจึงเป็นสิ่งที่ปลอบใจหรือสร้างความอบอุ่นใจ และพิธีกรรมตือรียังสามารถตอบสนองความรู้สึกกดดันที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอีกด้วย

ในส่วนการศึกษาปัจจัยการดำรงอยู่ของบอมตือรีท่ามกลางกระแสการฟื้นฟูอิสลาม ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดการศึกษาทฤษฎีมาร์กซิสม์ (Marxism) ของคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) ที่มองความเชื่อเป็นอุดมการณ์ที่มีอำนาจและก็สร้างอำนาจผ่านพิธีกรรม เช่น ความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติว่าการเจ็บไข้ได้ป่วยนั้น สืบเนื่องมาจากอำนาจเหนือธรรมชาติทำให้เกิดการเจ็บป่วย เช่น ความเชื่อเรื่องเทวดา วิญญาณบรรพบุรุษที่ล่วงลับ เป็นผู้มีอำนาจในการทำให้ป่วยและหาย

ป่วยได้ จากความเชื่อดังกล่าวจึงก่อให้เกิดบอมบอดีรีขึ้นมาเป็นผู้สร้างความชอบธรรม โดยผ่านพิธีกรรมตีรีซึ่งมีอำนาจผ่านเทวดา วิญญาณบรรพบุรุษ และการแพทย์แบบดั้งเดิม และความเชื่อเรื่องดังกล่าวเป็นฐานให้กับการมีอำนาจของบอมบอดีรีในสังคม ซึ่งอำนาจเหล่านี้จะมีความชอบธรรมก็ต่อเมื่อพิธีกรรมตีรี รวมทั้งบอมบอดีรีทำประโยชน์เพื่อคนในสังคม ทั้งนี้แนวคิดของมาร์กซ์ให้ความสำคัญกับระบบทุนนิยม ปัจจัยทางเศรษฐกิจจึงเป็นโครงสร้างส่วนล่างที่สำคัญที่จะเป็นตัวกำหนดโครงสร้างส่วนบนซึ่งมีเรื่องความคิด ความเชื่อ อุดมการณ์ รัฐ มูลค่า ค่านิยม เป็นต้น ให้อยู่ภายใต้ระบบทุนนิยมหรือเศรษฐกิจมาร์กซ์จึงวิเคราะห์ประวัติศาสตร์โดยวางอยู่บนความแตกต่างระหว่างปัจจัยการผลิต ในการจะทำความเข้าใจและอธิบายอาณาบริเวณการดำรงอยู่ของบอมบอดีรีได้อย่างชัดเจนมากขึ้น บอมบอดีรีเปรียบเสมือนนายทุนที่ทำหน้าที่ในการควบคุมพิธีกรรม ตลอดจนเป็นเจ้าของพิธีกรรมในการปฏิบัติพิธีกรรมในทุกด้าน นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงการครอบงำของวัฒนธรรมแบบทุนนิยม กล่าวคือในขณะที่บทบาทและสถานภาพของผู้หญิงต่ำลง จะเห็นว่าบทบาทของการเป็นบอมโบในทางจิตวิญญาณนั้น มักจะเป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเพศชายมีอำนาจในสังคม ทั้งนี้การครอบงำของวัฒนธรรมแบบทุนนิยมให้ความสำคัญกับเงินตรา ทำให้การปฏิบัติของบอมบอดีรีกลายเป็นอาชีพและการเกิดความเหลื่อมล้ำทางชนชั้นทางสังคมก็ก่อให้เกิดอำนาจในการตัดสินใจที่จะเลือกแนวทางในแบบตนเอง จึงต้องมีการผลิตแนวทางหรือพลังอำนาจใหม่ในสังคมของตนเอง เพื่อทดแทนการล่มสลายของครอบครัวและชุมชน

นิยามศัพท์

1. อิสลามพื้นบ้าน : วิถีชีวิตของชาวมุสลิมที่มีการผสมผสานความเชื่อแบบพื้นบ้านเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะในส่วนของพิธีกรรมต่าง ๆ

2. พิธีกรรมตือรี, พิธีตือรี: การแสดงประเภทดนตรีที่ผสมผสานกับการทอฆบทสดมณต์ในการบำบัดรักษาความเจ็บป่วยหรือโรคภัยไข้เจ็บที่เกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณ

3. บอมตือรี: คนทรง ทำหน้าที่ติดต่อสื่อกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์

4. บอมมินโน๊ะ: หมอ ทำหน้าที่ขับร้องลำนำสรรเสริญเชื่อเชิญตายาย

5. อิลมู ดาลัม, อิลมูบาติน: ความรู้ทางจิตวิญญาณ

6. ซือมางัด: ขวัญหรือวิญญาณ

7. กือรามัด: ความศักดิ์สิทธิ์

8. อิคตัยร์: ความพยายาม อุทิศ

9. อาลัมฆออิบ: โลกที่คนปกติทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงได้ และมองไม่เห็นด้วยตาเปล่า

10. อาจิน ซากอ: ลม (ความปรารถนาหรือแรงกระตุ้น) มักพบในลูกหลานบรรพบุรุษที่เป็นโต๊ะดาลัมหรือโต๊ะดาแล ส่วนใหญ่มักจะพบในการสืบทอดทางพิธีกรรมและการละเล่นมลายู ได้แก่ พิธีกรรมตือรี มะโย่ง ปัจจะลีละ หนึ่งตะลุง

11. อาจิน บอมอ: ลม (ความปรารถนาหรือแรงกระตุ้น) มักพบในลูกหลานบรรพบุรุษที่เคยเป็นหมอประจำวงศ์ตระกูล ซึ่งเป็นหมอที่ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น หมอตำแย หมอผี หมอกระดูก เป็นต้น

ผลการวิจัย

1. ความเชื่อของคนในชุมชนที่มีต่อพิธีกรรมคือรี

พิธีกรรมคือรี คือ การแสดงประเพณีดนตรีที่ผสมผสานกับการท่องบทสวดมนต์ เป็นการใช้นักร้องในการบำบัดรักษาความเจ็บป่วยหรือโรคภัยไข้เจ็บผสมกับความเชื่อทางไสยศาสตร์ที่เชื่อว่าอาการเจ็บป่วยอาจเกิดขึ้นจากการ กระทำของเทวดา วิญญาณของบรรพบุรุษ การคุกคามจากสิ่งชั่วร้าย เป็นต้น บางก็กล่าวว่าเป็นพิธีการทรงเจ้าเข้าผี พิธีคือรีได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมอินเดีย พุทธ ที่มีมาก่อนศาสนาอิสลามจะเข้ามามีอิทธิพลในคาบสมุทรมลายู วัฒนธรรมดังกล่าวแทรกซึมอยู่ในระบบความเชื่อของคนมลายู พิธีคือรีได้รับความนิยมมากในรัฐกลันตัน (Azlina Musa & Yusmilayati Yunos, 2011, 235) จากการวิจัยพบว่าพิธีคือรีเป็นการแสดงที่สื่อให้เห็นบทบาทหน้าที่ 2 หน้าที่ในเวลาเดียวกัน กล่าวคือเป็นทั้งการแสดงที่ให้ความบันเทิง และในขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่ในการบำบัดรักษาความเจ็บป่วยที่ทางการแพทย์สมัยใหม่ไม่สามารถค้นพบต้นตอของความเจ็บป่วย ความสำคัญของพิธีกรรมคือรีนิยมปฏิบัติเพื่อรักษาผู้ป่วยที่มีมูลเหตุมาจากความเชื่อทางไสยศาสตร์ และมีบอมมคือรีแนะแนวทางให้ทราบกรรมวิธีเพื่อรักษาผู้ป่วยหรือถอดถอนอาถรรพณ์ เช่น ต้องตระเตรียมเครื่องเซ่นไหว้ การบนบาน ทำพิธีพลีกรรมขอขมาลาโทษ

ในวิถีความเชื่อมลายูพื้นบ้านในหมู่บ้านกัวแฉ๊ะสะท้อนออกมาเป็นรูปธรรมผ่านการปฏิบัติพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งสอดแทรกอยู่ในการดำเนินชีวิตประจำวัน หากกล่าวถึงความเจ็บป่วยทางกายและจิตใจที่เกิดขึ้น เรื่องที่ชาวมลายูรับมือไม่ได้และยากที่สุด คือ ความเจ็บป่วยจากพลังอำนาจลึกลับ หรืออำนาจเหนือธรรมชาติ จึงทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของชาวมลายูจึงผูกพันกับการปฏิบัติพิธีกรรม จากการศึกษาพบว่า

ชาวมลายูบางส่วนในหมู่บ้านกัวแจโตะ มีความเชื่อ ความศรัทธา ใน พิธีกรรมตือรืออย่างเคร่งครัดเนื่องจากว่าหมู่บ้านแห่งนี้เป็นหมู่บ้านที่ถูก บุกเบิกโดยบรรพบุรุษที่ปฏิบัติพิธีกรรมตือรือมาตั้งแต่อดีต ซึ่งมีการ รักษาของบอมมาตั้งแต่รุ่นแรก ๆ จนมาถึงทายาทรุ่นที่ 6 ในปัจจุบัน (Nuragidah A. Aziz, 2012, 173) ที่ได้รับการสืบทอดในรูปแบบพิธีกรรม ที่เรียกว่าพิธีกรรมตือรือ ที่สำคัญบอมมตือรือที่จะประกอบพิธีตือรือได้จะ ต้องสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษ หรือไม่ก็มีความสัมพันธ์ทางอดีตชาติ ที่ตลจิตตลใจให้มาพบเจอ อาจกล่าวได้ว่าตือรือถือกำเนิดมาก่อนที่มนุษย์ จะเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์และการแพทย์สมัยใหม่ นับว่าเป็นภูมิปัญญา ชาวบ้านแห่งบรรพชนที่สืบทอดกันมาจนกระทั่งทุกวันนี้ ความเชื่อของ ชาวมลายูบางส่วนจึงมีความเชื่อในสิ่งที่ไม่มีตัวตน อำนาจเหนือ ธรรมชาติจากเทวดา วิญญาณบรรพบุรุษที่ล่วงลับ การคุกคามจากสิ่ง ชั่วร้าย เป็นต้น ซึ่งเป็นความเชื่อที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยวิธีทาง วิทยาศาสตร์ ในความเป็นจริงความเจ็บป่วยเกิดขึ้นมาจาก 2 ปัจจัย คือปัจจัยด้านกายภาพและปัจจัยทางจิตใจ (Aziz Shuaib, 2004, 6) ชาวมลายูมีวิธีการอธิบายและการบำบัดรักษาความเจ็บป่วยที่แตกต่างกัน โดยทั่วไปแล้วความเจ็บป่วยที่เกิดจากปัจจัยทางกายภาพ เป็นอาการ เจ็บป่วยที่มนุษย์เราสามารถมองเห็นและสัมผัสได้ และจะนิยมบำบัด รักษาด้วยวิทยาศาสตร์หรือการแพทย์ปัจจุบัน แต่ในกรณีที่มีความเจ็บ ป่วยเกิดจากปัจจัยด้านจิตใจ มักเป็นอาการเจ็บป่วยที่ผู้ป่วยไม่สามารถ รับรู้และสัมผัสได้ด้วยตาเปล่า และผู้ป่วยเองอาจจะไม่รู้สึกรู้ว่าตัวเอง ป่วย ส่วนมากจะใช้วิธีการบำบัดรักษาผ่านพิธีกรรม ซึ่งอาจจะเป็นการ เชื่อมโยงมนุษย์กับพระเจ้า การเชื่อมโยงมนุษย์กับมนุษย์ การเชื่อมโยง มนุษย์กับอำนาจเหนือธรรมชาติ เป็นต้น ชาวมลายูบางส่วนจึงมอง ว่าการบำบัดรักษาผ่านพิธีกรรมต้องให้ความสำคัญกับพิธีเช่นเดียวกัน

2. กระบวนการในการประกอบพิธีกรรมตีอริ

การปฏิบัติพิธีกรรมตีอริมีกระบวนการในการประกอบที่ซับซ้อน อันเนื่องจากการบำบัดความเจ็บป่วยด้วยพิธีกรรมเช่นนี้มีความละเอียดอ่อนมาก ชาวมลายูจึงให้ความสำคัญและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพื่อที่จะก่อให้เกิดความสมบูรณ์แบบตามการปฏิบัติของพิธีกรรมดังกล่าว ด้วยเหตุนี้กระบวนการในการประกอบพิธีกรรมตีอริจึงต้องมีองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ ผู้ประกอบพิธีกรรม ผู้ป่วย ผู้ร่วมพิธี เครื่องดนตรี โรงพิธี ระยะเวลาในการประกอบพิธี บทสวดหรือบทคาถา เครื่องเช่น เป็นต้น

2.1 ผู้ประกอบพิธีกรรมตีอริ

การปฏิบัติพิธีกรรมตีอริ จำเป็นต้องมีบอมมอตีอริหรือเรียกอีกอย่างว่า โต๊ะตีอริ (Tok Teri) ทำหน้าที่เป็นหมอที่คอยบำบัดรักษาความเจ็บป่วย ผู้ที่จะเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมตีอริต้องได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษโดยตรงเท่านั้น หรือไม่ก็มีความสัมพันธ์ทางอดีตชาติที่ดลจิตดลใจให้มาประกอบพิธีดังกล่าว ทั้งยังต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการเชื่อมโยงระหว่างโลกมนุษย์กับโลกแห่งวิญญาณได้ เพื่อที่จะหาต้นตอของความเจ็บป่วย โดยหลักการของการปฏิบัติพิธีกรรมตีอริจะมีบอมมอมินโน๊ะหรือเรียกอีกชื่อว่า “โต๊ะมินโน๊ะ” ทำหน้าที่เป็นบอมมอที่ต้องเล่นเครื่องดนตรีประกอบ โต๊ะมินโน๊ะจะเล่นเครื่องดนตรีประเภทสี โดยจะสีขอมมีชื่อเรียกอีกอย่างว่ารีบบับ (Rebab) และทำหน้าที่สนทนาตอบโต้กันกับโต๊ะตีอริในช่วงที่โต๊ะตีอริเข้าทรง ซึ่งเป็นช่วงที่โต๊ะตีอริไม่รู้สีกตัว

2.2 ผู้ป่วยหรือผู้ที่มารับการรักษา

โดยปกติมักจะเป็นผู้ป่วยที่มีอาการความเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้อง

ทางจิตวิญญาณ ซึ่งมีอาการผิดปกติที่อาจถูกกระทำจากการถูกอำนาจเหนือธรรมชาติจากเทวดา วิญญาณบรรพบุรุษที่ล่วงลับ การถูกคุกคามจากสิ่งชั่วร้าย และการกระทำจากพิธีกรรมทางไสยศาสตร์

2.3 ผู้คนในสังคม

การปฏิบัติทางพิธีกรรมตอผีจะมีผู้คนในสังคมที่ไม่ใช่ผู้ป่วย ได้แก่ ผู้ชม ผู้เข้าร่วมพิธีกรรม ผู้คนภายนอกที่ศรัทธา มาขอช่วยให้บำบัดปัดเป่าหรือรักษา โดยส่วนใหญ่จะเป็นญาติพี่น้องของผู้ป่วยเข้ามามีส่วนร่วมในพิธีกรรมตอผี อันเนื่องจากว่าพิธีกรรมตอผีนอกจากจะบำบัดรักษาความเจ็บป่วยให้แก่ผู้ป่วยโดยตรงแล้ว ยังเปิดโอกาสให้ญาติพี่น้องเข้ามาสังเกตการปฏิบัติของบอมตอผี เพื่อช่วยในการประคับประคองให้กำลังใจผู้ป่วย นอกจากนี้ยังรวมถึงคณะดนตรีที่ทำหน้าที่ในการบรรเลงเครื่องดนตรีในพิธีกรรมด้วย

2.4 โรงพิธีตอผี

เริ่มแรกของการประกอบพิธีกรรมตอผี จำเป็นต้องมีการสร้างโรงพิธี โดยส่วนใหญ่โรงพิธีจะอยู่โถงกลางของบ้าน หรือไม่ก็อยู่ระเบียงนอกบ้าน ทั้งนี้ขามลายุทธ์ให้ความสำคัญกับพิธีกรรมตอผีที่ยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา คือสถานที่ใช้สำหรับการประกอบพิธีนั้นให้ปลูกสร้างขึ้นมาอย่างง่าย ๆ ไม่ยกพื้นแต่อย่างใด โดยใช้ไม้ไผ่ทำเป็นเสา 8 เสา เรียกตามภาษามลายุทธ์กันว่า “ปั้งง” หรือ “ปางง” (Pangong) ภายในโรงพิธีมีสิ่งที่ไม่ได้คือ เสาที่สองทางด้านทิศเหนือซึ่งเป็นตำแหน่งที่นั่งของโตะมีโน๊ะ ถือว่าเป็นเสาครู “ตียัง ฆูรู” (Tiang Guru) ในการสร้างโรงพิธีตอผีมีความเชื่อที่คล้ายกับการสร้างโรงพิธีของกาหลอ ซึ่งเป็นดนตรีพิธีกรรมของชาวไทยพุทธในประเทศไทย กล่าวคือโรงพิธีที่

สร้างขึ้นต้องไม่ขวางตะวัน โดยเชื่อว่าถ้าสร้างไม่ถูกต้องจะเกิดสิ่งไม่ดี
แก่นักดนตรีและผู้ป่วย (คมสันต์ วงศ์วรรณ, 2542, 33)

2.5 ระยะเวลาในการประกอบพิธี

พิธีดีอริจะเริ่มขึ้นในเวลาพลบค่ำ⁴ หรือไม่ก็จะเริ่มพิธีเวลา
ประมาณราว 3 หรือ 4 ทุ่ม และจบพิธีประมาณเที่ยงคืนหรือไม่ก็อีก
วันหนึ่ง การประกอบพิธีกรรมดีอริจะใช้ระยะเวลานานหรือไม่ขึ้นอยู่กับ
ลักษณะอาการของผู้ป่วยแต่ละรายว่าบอมอดีอริสามารถวินิจฉัยหรือ
หาสาเหตุต้นตออาการของผู้ป่วยหรือไม่ ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับมอดีอริจะ
สามารถตรงกับอำนาจเหนือธรรมชาติ ชวามลายุเชื่อว่าระยะเวลา
การรักษาจะได้ผลดีหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของลูกหลาน หรือขึ้น
อยู่กับว่าผู้ป่วยโดนของร้ายแรงเพียงใด

2.6 บทสวดหรือบทคาถา

เริ่มแรกบอมอดีอริจะเปิดพิธีด้วยการกล่าวพระนามของอัลลอฮ
(ช.บ.) หลังจากนั้นก็จะอ่านบทสวดในอายัตเป็นภาษาอาหรับ ส่วนใหญ่
มาจากประโยคในคัมภีร์อัลกุรอาน บอมอมักเรียกประโยคเหล่านี้ว่าเป็น
อายัตกุรอาน ซึ่งส่วนใหญ่บอมอจะใช้อายัตกุรอานโดยอาศัยความ
ศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ของคัมภีร์อัลกุรอานที่ถ่ายทอดมาจากวง
ของพระเจ้า เพื่อนำพาสิ่งที่ปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผล นอกจากนี้ยังมีบทสวด
หรือบทคาถาที่เป็นภาษามลายู โดยจะเรียงลำดับความสำคัญตามสิ่ง
ที่สายตระกูลบอมอสืบทอดต่อกันมา เพื่อเพิ่มความศักดิ์สิทธิ์และความ

⁴ ซึ่งเป็นช่วงเวลาหลังละหมาดมัฆริบ ประมาณเวลา 18.30-19.15 น. ซึ่งเป็นช่วงยาม
เย็นโพล้เพล้ด้วยอาทิตย์ตกดินแล้ว

ลิริมงคล รวมถึงไม่ให้เกิดความยุ่งยากในระหว่างการประกอบพิธีกรรม
คือวิธี บทสวดและคาถาจึงเป็นการปกป้อง เพื่อคุ้มครองความปลอดภัย
ให้แก่บอมอ ผู้ป่วย ผู้ร่วมพิธี เป็นต้น ให้พ้นจากอันตราย

2.7 เครื่องเซ่น

เครื่องเซ่นนับว่าเป็นความเชื่อที่คนมลายูสืบทอดกันมานาน
แสดงให้เห็นความกตัญญูที่มีต่ออำนาจเหนือธรรมชาติจากเทวดา
วิญญาณบรรพบุรุษที่ล่วงลับไป และระลึกถึงดวงวิญญาณที่เร่ร่อน
โดยเชื่อว่าเมื่อดวงวิญญาณเหล่านั้นได้รับเครื่องเซ่นจุ่มหน้าสำราญ
จะอวยพรให้บรรดาลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุข มีความเจริญรุ่งเรือง ด้วย
เหตุดังกล่าวชาวมลายูจึงต้องมีการตระเตรียมเครื่องเซ่นในพิธีกรรม
คือวิธี โดยหลักๆ ประกอบด้วย

1) ข้าวเหนียว 3 สี คือ ข้าวเหนียวขาว ข้าวเหนียวเหลือง
และข้าวเหนียวแดง ซึ่งข้าวเหนียวสีขาวหมายถึง พระพรหม ข้าวเหนียว
สีเหลือง หมายถึง พระศิวะ ส่วนข้าวเหนียวสีแดง หมายถึง พระ
นารายณ์ คนมลายูนิยมทำข้าวเหนียว 3 สี มาจัดเป็นเครื่องเซ่น โดย
มีชื่อเรียกอีกอย่างว่า “บูโละซือมางัต” (Nasik Semangat) ซึ่งมีนัย
หมายถึงแนนเหนียว ทนทาน (เจ๊ะโมฮัมหมัดซาลานี บิน เจ๊ะเมาะ,
สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2557) ข้าวเหนียวแต่ละสีมีความหมายที่แตก
ต่างกัน สำหรับข้าวเหนียวสีขาวหมายถึงความบริสุทธิ์ทั้งกาย วาจา
และใจ ส่วนข้าวเหนียวสีเหลืองนั้นทำมาจากข้าวเหนียวขาวผสมกะทิ
น้ำตาลทราย และขมิ้นชัน หมายถึงสีแห่งบวรพุทธศาสนา คนในสมัย
ก่อนเชื่อว่าขมิ้นเป็นยาแก้ยา คือทำให้เวทมนตร์คาถาหรือคุณไสยต่างๆ
ที่ผู้อื่นกระทำเพื่อปองร้ายผู้ป่วยให้เสื่อมสูญ (บุษกร บิณฑสันต์, 2554,
372) จะเห็นได้ข้าวเหนียวมีความสำคัญมากในการปฏิบัติพิธีกรรมคือวิธี

อันเนื่องจากว่าข้าวเหนียวเป็นสมางต์ เพื่อรักษาชื่อมางต์ของผู้ป่วย โดยปกติผู้ป่วยจะตกอยู่ในสภาพจิตใจอ่อนแอ บอมมอดีอริกก็จะป้อน ข้าวเหนียวชื่อมางต์ให้แก่ผู้ป่วย

2) *โก่ย่าง* โดยปกติในการประกอบพิธีกรรมสำหรับชาวมลายู ไก่เป็นสัตว์ชนิดหนึ่งที่ถูกใช้เป็นเครื่องเซ่นให้กับวิญญาณ ทุกครั้งที่ประกอบพิธีกรรมจึงจำเป็นต้องมี เพราะชาวมลายูจะต้องขอความช่วยเหลือจากเทวดา วิญญาณบรรพบุรุษที่ล่วงลับ ทั้งยังเป็นสัตว์ที่ชื่นชอบของวิญญาณ โดยปกติโก่ย่างจะถูกใช้ประกอบพิธีกรรมในกรณีที่ชาวมลายูเรียกว่า “Membuang Saka” ซึ่งโก่ย่างจะถูกจัดเตรียมไว้พร้อมกับข้าวเหนียว โก่ย่างที่จะใช้เป็นอาหารเซ่นไหว้จำเป็นต้องคัดเฉพาะไก่เพศผู้ 1 ตัว อันเนื่องจากว่าไก่เพศผู้เป็นไก่ที่มีคุณสมบัติที่สื่อความหมายว่าเป็นเพศที่มีพลังอำนาจเหนือกว่า จึงเห็นได้ว่าไก่เพศผู้จะถูกนำมาใช้เป็นเครื่องเซ่นในพิธีกรรมแทบทุกประเภท เช่น พิธีกรรมมาโอะยาวิ โดยนัยแล้วไก่เป็นสัตว์ที่ขยันตื่นแต่เช้า ออกหาเหยื่อด้วยตัวเองได้ รวมทั้งให้ไข่ดก (เจ๊ะโมฮัมหมัดซาลานี บิน เจ๊ะเมาะ, สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2557)

3) *ไข่ไก่* ส่วนใหญ่จะใช้ไข่ไก่บ้านจำนวน 2 ฟอง แยกถาดละ 1 ฟอง มาต้มในน้ำเดือดจนสุก ไม่ต้องแกะเปลือก ตามความเชื่อของชาวมลายูไข่เป็น “Benih” ตามภาษาถิ่นเรียกว่าบีนินิฮ (Beinih) ซึ่งบีนินิฮในที่นี้กล่าวได้ว่าเป็นการถ่ายทอดหรือการสืบทอดต่อไป (เปาะลงฮะ มะลี, สัมภาษณ์, 17 มีนาคม 2557)

4) *เทียน* จะใช้เทียน 2 เล่มแยกเทียนไว้ถาดละ 1 เล่ม การจุดเทียนนั้นมีความหมาย 2 ประการ คือ ต้องการจะให้เกิดแสงสว่าง กำจัดความมืด และใช้เป็นเครื่องบูชาสิ่งที่เคารพ อันหมายถึงครูบาอาจารย์ การบูชาด้วยเทียนเชื่อว่าจะทำให้ผู้บูชาได้รับผลคือ เป็นผู้ที่มี

ปัญญาส่องสว่าง ทั้งนี้การจุดเทียนนั้นเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของการเริ่มต้นพิธีกรรม โดยปกติจะจุดไว้ตลอดเวลาที่พิธีกรรมดำเนินอยู่ โดยเชื่อว่า เมื่อเทียนยังสว่างไสวอยู่วิญญานครุหมอกก็จะยังคงอยู่ด้วย หากปล่อยให้ดับจะมีผลต่อพิธีกรรมคือวิญญานครุหมอกจะจากไป (บุษกร บินทสันต์, 2554, 365)

5) *รูปหอม* มักจะใช้จำนวน 6 ดอก โดย 4 ดอกจะปักไว้ทั้ง 4 ทิศ ของโรงพิธี อีก 2 ดอกจะปักรวมไว้ในเครื่องเช่นถาดละ 1 ดอก ในความเชื่อเรื่องเกี่ยวกับกลิ่นรูปจะสื่อสารถึงวิญญานครุหมอกเพื่อรับรู้ถึงการจัดพิธีกรรมและเป็นการส่งสัญญาณให้วิญญานลงมาประทับร่างทรง และลงมารับเครื่องเช่น (วันฮารุน บิน อาหมัด, สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2557)

6) *น้ำ* โดยปกติจะใช้เป็นน้ำเปล่า 1 แก้ว น้ำสื่อถึงการนำความร่มเย็นและความผาสุก และหล่อเลี้ยงชีวิตให้ดำรงอยู่ ในกรณีที่ไม่อยากใช้น้ำก็สามารถแทนด้วยการใช้มะพร้าวแทน การใช้มะพร้าวในพิธีไหว้ครูสืบเนื่องจากว่ามะพร้าวเป็นสัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์เหมือนกัน เพราะให้ผลดก มีความหมายว่าความรู้จะงอกเงยแตกฉานดังเช่นใบมะพร้าว และในผลมะพร้าวก็มีน้ำบริสุทธิ์ เนื่องจากอยู่ในเปลือกที่หนา ปราศจากมลทินภายนอก ในกรณีมะพร้าวสามารถใช้แทนข้าวตอกได้ (เจ๊ะโมฮัมหมัดซาลานี บิน เจ๊ะเมาะ, สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2557) ในขณะที่คนอินเดียเชื่อว่ามะพร้าวเป็นผลไม้ศักดิ์สิทธิ์เรียกว่าศรีผลหรือผลไม้ที่มีสิริ มะพร้าวเป็นเครื่องหมายแทนความอุดมสมบูรณ์ (บุษกร บินทสันต์, 2554, 168)

7) *ข้าวตอก, ข้าวสาร, ขมิ้น* โดยนำข้าวเปลือกที่เอามาคั่วให้แตกบานเป็นดอก การนำข้าวตอกเป็นเครื่องเช่นตามความเชื่อของคนมลายูคือ สื่อถึงปัญญาที่แตกฉาน ในส่วนของข้าวสารมักจะนิยมนำ

ข้าวสารมาคลุกผสมกับขมิ้นชันที่ถูกตำอย่างละเอียด เพื่อข้าวสารจะได้ออกมาเป็นสีเหลือง ปกติข้าวตอกและข้าวสารเหลืองทำหน้าที่ในการให้ความสะดวกในช่วงที่ประกอบพิธีกรรม กล่าวคือเมื่อใดที่อยู่ในช่วงของการประกอบพิธีรักษาความเจ็บป่วย ถ้าเกิดว่าผู้ป่วยต่อสู้กับบอมมอดือรี มักจะใช้ 3 สิ่งนี้ใช้สาดผู้ป่วย วิญญาณชั่วร้าย และผู้ร่วมพิธีโดยรอบ (เจ๊ะโมฮัมหมัดขาลานี บิน เจ๊ะเมาะ, สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2557)

8) *ขนมที่ทำจากแป้งมัน* ปกติชาวมลายูจะเรียกขนมชนิดนี้ว่า ดาดา (Dada) ซึ่งไม่ได้กำหนดว่าต้องเป็นขนมชนิดไหน ชาวมลายูบางส่วนจะใช้ขนมตือรีมานี (Teri mani) ซึ่งเป็นขนมที่คล้าย ๆ กับขนมโคของคนไทย แต่จะเปียกแฉะ

ในการจัดเครื่องเซ่นในพิธีกรรมตือรี ผู้ป่วยหรือญาติพี่น้องต้องมีการจัดเตรียมเครื่องเซ่น โดยแบ่งเป็น 2 ถาด ซึ่งในแต่ละถาดก็เตรียมเครื่องเซ่นไว้เหมือน ๆ กัน โดยจะนำเอาทั้งสองถาดมาวางร่วมกันในพิธีกรรมตือรี เพื่อทำการไหว้ครูก่อนที่จะเริ่มทำการบำบัดรักษาอาการเจ็บป่วยของผู้ป่วย หลังจากทำพิธีไหว้ครูเสร็จเรียบร้อยแล้ว เครื่องเซ่นไหว้ส่วนหนึ่งก็จะถูกเอาไปไหว้เจ้าที่ เจ้าป่า เจ้าเขา เพื่อขออนุญาต เพื่อที่จะไม่ให้สิ่งดังกล่าวนั้นเข้าไปก่อกวนในขณะที่ทำพิธีบำบัดรักษา รวมทั้งเป็นการขออนุญาตต่อวิญญาณเหล่านั้นอีกด้วย

นอกเหนือจากเครื่องเซ่นที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้น ก็มีวัตถุดิบหรืออุปกรณ์อื่น ๆ ที่ขาดไม่ได้สำหรับการประกอบพิธีกรรมตือรี อาทิ เช่น กายาน ใช้สำหรับเพิ่มความหอม เพื่อเรียกเทพ เทวดาผู้สูงส่ง และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ทั้งนี้ใช้เป็นตัวเผาลงไปในถ่านไฟ ที่จัดเตรียมไว้ เพื่อที่จะให้เกิดการรมควัน ทั้งนี้ทุกอุปกรณ์ที่จัดเตรียมไว้ในพิธีกรรมตือรี จำเป็นต้องนำอุปกรณ์หรือสิ่งของเหล่านั้นมารวมควัน

จากกายานทั้งหมด นอกจากนี้ยังสามารถใช้ลูปใบหน้าของผู้ป่วย โดย
คว้าฝ่ามือทั้งสองข้างให้โดนคว้นหรือความร้อนเล็กน้อย จากนั้นจึงนำ
ฝ่ามือดังกล่าวมาลูบให้ทั่วใบหน้า โดยหน้าที่ของกายานเปรียบเสมือนรั้ว
ป้องกันสิ่งชั่วร้าย ที่อาจเข้ามาทำลายบอมมอดือรี ผู้ป่วย ผู้ร่วมพิธี เป็นต้น

ผ้าเหลืองหรือผ้าขาว ก่อนเริ่มพิธีกรรมดือรี บอมมอดือรีและ
สมาชิกในคณะดนตรีจะติดตั้งเพดานผ้าแทนฉัตรกัน โดยจะผูกซึ่ง
ไว้เป็น 4 มุม ใน 4 มุมนั้นจะต้องมีมุมของพระอาทิตย์ขึ้นและลง
กล่าวคือจำเป็นต้องเตรียมให้ผู้ผู้ป่วยนั่งหันหน้าไปทางพระอาทิตย์ขึ้น
โดยเชื่อว่าจะได้รับความเมตตาและโชคลาภหรือในภาษามลายูเรียกว่า
“Murah Riski” นอกเหนือจากนี้บอมมอดือรีและสมาชิกในคณะดนตรี
จะตกแต่งหรือประดับประดาเพดานผ้า โดยการนำดอกไม้หอม ขน
โบราณต่างๆ ผลไม้ เป็นต้น ผูกซึ่งไว้โดยรอบของผืนผ้าดังกล่าว ดอกไม้
จะเน้นเป็นดอกไม้ที่มีกลิ่นหอมเป็นหลัก ดอกที่นิยมใช้ส่วนใหญ่จะเป็น
ดอกไม้สีเหลืองและขาว ได้แก่ดอกดาวเรือง ดอกมะลิ ที่สำคัญเพดาน
ผ้าตามความเชื่อชาวมลายูใช้เป็นอาณานิคมบริเวณที่วิญญาณจะลงมา
ประทับในร่างทรง นอกจากนี้ยังต้องเตรียมผ้าอีก 1 ผืน สำหรับไว้ให้
บอมมอดือรีปิดทาล้างชั่วร้ายในตัวของผู้ป่วย เพื่อจับสิ่งไม่ดีออกไป
นอกจากนี้ยังมีเงินค่าครูเป็นเงินค่าครูหมอ 10 ริงกิต กับอีก 2 เซ็น เพื่อ
เป็นค่าตอบแทนแก่บอมมอดือรีที่มาบำบัดรักษาความเจ็บป่วย

ด้ายดิบ ใช้สำหรับในการครอบหัวผู้ป่วย

หมากพลู จัดไว้เป็นเครื่องเซ่น โดยใช้หมาก 2 คำแยกหมาก
พลูใส่ถาดละ 1 คำ เชื่อว่าหมากพลูเป็นเครื่องบรรณาการแก่เทวดา
เจ้าที่ เจ้าทาง วิญญาณบรรพบุรุษ ด้วยเหตุผลที่ว่าในยามมนุษย์มีชีวิต
อยู่ขณะสูงวัยมักกินหมาก จึงคิดว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่ล้วนอาวูโส
ย่อมต้องเสพกินเช่นนี้ จึงกำหนดให้มีหมากพลูในพิธีกรรม (วันฮารุน

บิน อหัมัด, สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2557)

เครื่องเซ่นดังกล่าวก่อนเริ่มพิธีกรรมจำเป็นต้องนำมารมควันกับกำยาน เพื่อให้เครื่องเซ่นจะทำให้สำเร็จไปด้วยดีในการดำเนินพิธีกรรม เนื่องจากว่าเครื่องเซ่นนี้ต้องนำไปเลี้ยงวิญญาณ ดังนั้นเครื่องเซ่นถือว่าการตอบแทนต่อวิญญาณที่ช่วยเหลือในการบำบัดความเจ็บป่วยของผู้ป่วยอีกด้วย

2.8 เครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมเดิมที่มีเพียงแค่ซอ 2 สายหรือรับเพียงอย่างเดียว แต่ในช่วงหลังก็มีการเพิ่มกลองแขก 2 ใบ พัง 1 ใบ และขันทองเหลือง สำหรับตี 1 ใบ โดยจะมีการจัดวางตำแหน่งของเครื่องดนตรีและผู้ที่มีส่วนร่วมกับพิธีกรรมตามแผนผังดังนี้

ภาพที่ 1 การจัดวางตำแหน่งผู้ประกอบพิธี ผู้ป่วย ผู้ร่วมพิธี

จากภาพดังกล่าว แสดงให้เห็นตำแหน่งของผู้ประกอบพิธีที่เป็นบอมมอดิอรินั้นจะหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ส่วนโตะมีโน้จะหันหน้าไปทางทิศตะวันตก ผู้เล่นดนตรีจะหันหน้าไปทางทิศใต้ และผู้ป่วยที่นอนหรือนั่งให้หันหน้าไปทางทิศใต้เช่นเดียวกัน บางทีก็มีการเปลี่ยนแปลง

กล่าวคือ ถ้าผู้พวยนั่งด้านซ้ายก็หันหน้าไปทางทิศตะวันออก ตำแหน่งที่
นั่งของบอมมอดีรีจะนั่งคั่นกลางระหว่างบอมมอดีรีกับผู้พวย จะมีคน
เล่นเครื่องดนตรีบรรเลงคู่กับการขับลำนำ 5-6 คน ได้แก่ คนสีซอ 1
คน คนตีฆ้องใบลูก 1 คน คนที่ฆ้องใบแม่ 1 คน คนตีกลองใบแม่ 1
คน คนตีกลองใบลูก 1 คน ปี่ 1 คน คนตีชั้นทองเหลือง 1 คน

จากการศึกษาภาคสนามคณะดนตรีดีอริมีความเชื่อเกี่ยวกับ
เครื่องดนตรี นักดนตรี จะใช้ซอหรือบบัสมือเหมือนตัวแทน ครูก่อนสีจะ
ต้องระลึกถึงครูเสมอ ห้ามคนอื่นจับหรือเล่น นอกจากจะได้รับอนุญาต
จากเจ้าของเครื่องดนตรี ห้ามนำริบบัไปบรรเลงกับการแสดงอื่น ๆ
ยกเว้นมะโย่ง เชื่อว่าการสีริบบักระทำได้นอกเหนือจากพิธีกรรม
เพราะถือว่าเป็นการข่ม เชื่อว่าหนังที่นำมาทำหน้าริบบัจะต้องเป็น
หนังท้องควายจึงจะให้เสียงที่ไพเราะและมีมนตร์ขลัง ในการเริ่มทำพิธี
บอมมอดีรีจะจุดเทียนไปวางที่เครื่องดนตรีเพื่อบอกกล่าวครู ห้ามใช้เท้าเข้า
ริบบัเพราะเป็นของมีครู ความเชื่อเกี่ยวกับปี่หรือซุนา (Suna) มี
ความเชื่อเช่นเดียวกับซอริบบัยกเว้นแต่สามารถนำไปเล่นกับการแสดง
อื่น ๆ ได้ ความเชื่อเกี่ยวฆ้องหรือฆง (Gong) มีความเชื่อเช่นเดียวกับ
ซุนายกเว้นมีความเชื่อว่าทุกครั้งที่เล่นต้องเทน้ำลงไปในฆง 1 แก้ว
เพื่อทำให้ฆงมีเสียงนุ่มไพเราะน่าฟังและป้องกันไม่ให้ฆงแตก และ
ความเชื่อเกี่ยวกับกลองหรือฆ็อน (Gendang) มีความเชื่อเดียวกับฆง
ยกเว้นมีความเชื่อว่าไม้ที่นำมาทำกลองฆ็อนต้องเป็นไม้ขนุนจึงจะให้
เสียงที่ไพเราะน่าฟัง

กล่าวได้ว่าทุกอุปกรณ์เครื่องดนตรี อันประกอบไปด้วย ซอ ฆ้อง
ปี่ กลอง และชั้นทอง จำเป็นต้องเก็บดูแลรักษาเป็นอย่างดี โดยปกติ
แล้วถ้าไม่ใช้อุปกรณ์ดังกล่าวนักดนตรีหรือคณะดนตรีจะห่อเก็บด้วย
ผ้าเหลือง และถูกวางเก็บไว้ในที่ปลอดภัย ห้ามข้ามเครื่องดนตรี สืบ

เนื่องจากว่าเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นแต่ละอัน ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ และเป็นเครื่องดนตรีที่ได้รับคาถาจากครูหมอ เพื่อเพิ่มความมนตร์ขลังของเครื่องดนตรี นอกจากนี้เครื่องดนตรีทุกชนิดที่จะใช้ประกอบในพิธีกรรมตือรี ก่อนนำมาเล่นทุกครั้งต้องมีการนำ เครื่องดนตรีดังกล่าวมาประกอบพิธีการรมคว้นกับกำยาน เพื่อเอาอกสิ่งชั่วร้ายหรือการคุกคามจากสิ่งชั่วร้ายหรือสิ่งเร้นลับที่เข้าไปอาศัยอยู่ในเครื่องดนตรีในตอนที่ไม่ได้ออกมาใช้ หลังจากที่เครื่องดนตรีผ่านการรมคว้นกับกำยานก็จะมีการนำเครื่องดนตรีทดลองเสียงก่อนจะเริ่มใช้ในพิธีกรรมดังกล่าว

พิธีกรรมตือรีนับว่าเป็นการปฏิบัติที่อยู่ในอาณาบริเวณของความเชื่อเรื่องบอมอและพิธีกรรมที่อยู่ในอาณาบริเวณเรื่องความเชื่อเรื่องวิญญาณ ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์จากกลุ่มที่ยึดถือเคร่งครัดตามคัมภีร์ศาสนาว่าเข้าข่ายการแสดงความศรัทธาต่ออำนาจอื่นที่ไม่ใช่พระเจ้า แต่อย่างไรก็ตาม ข้อถกเถียงวิพากษ์วิจารณ์ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบอมอและความเชื่อเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ ซึ่งถือว่าเป็นความผิดรุนแรงว่าเป็นการชirikหรือการตั้งภาคีกับพระเจ้า ด้วยเหตุนี้ บทความนี้เน้นที่จะศึกษาการปัจจัยที่สนับสนุนความเชื่อพิธีกรรมตือรีท่ามกลางกระแสการฟื้นฟูอิสลามหรือความเคลื่อนไหวเพื่อสร้างความเป็นอิสลาม ปัจจัยที่สนับสนุนความเชื่อพิธีกรรมตือรี

1. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ

พิธีกรรมตือรีเป็นความเชื่อร่วมกันของชุมชนที่ได้รับการถ่ายทอดอย่างต่อเนื่อง ส่วนสำคัญอย่างมากต่อการดำรงอยู่ของพิธีกรรมตือรี พบว่าสถาบันทางสังคมในชุมชนกัวแจโตะมีบทบาทในการถ่ายทอดจารีตเกี่ยวกับพิธีกรรมตือรีมาโดยตลอด โดยเฉพาะครอบครัวที่ได้รับการปลูกฝังวัฒนธรรมความเชื่อและความเจ็บป่วยบางอย่างที่รักษาไม่หาย

เกิดจากการกระทำของอำนาจเหนือธรรมชาติ ได้แก่ เทวดา วิญญาณ บรรพบุรุษที่ล่วงลับ และวิญญาณชั่วร้าย เช่น ภูติ ไชตอน อิบลิส รวมถึงพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ เป็นต้น โดยมีหมอหรือบอมมอดิอรี (Bomo Teri) เป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการบำบัดรักษาและตระหนักถึงความสำคัญของความเชื่อดังกล่าว การสืบทอดความเป็นบอมมอดิอรีเป็นกระบวนการสำคัญในการนิยามความหมาย และแสวงหาพื้นที่ในการสร้างตัวตนของบอมมอดิอรีเองที่กระบวนการสืบทอดและปฏิบัติการเรียนรู้ของบอมมอดิอรีได้รับการสืบทอดมาจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ผนวกเอาความรู้ ความเชื่อ ค่านิยม ศีลธรรม และวิถีการปฏิบัติของชุมชนหล่อหลอมเข้าไปด้วย จนก่อเกิดเป็นวัฒนธรรมบำบัดรักษาการเจ็บป่วยของชุมชน บอมมอดิอรีได้รับการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ด้านการรักษาผู้ป่วยจากบรรพบุรุษ ซึ่งสืบทอดกันในสายตระกูล

แม้ว่าบอมมอดิอรีเกิดมาจากการหล่อหลอมจากความเชื่อหรือจิตสำนึกร่วมของชุมชน การส่งต่อความรู้ได้สงวนพื้นที่สำคัญส่วนหนึ่งไว้เฉพาะผู้เป็นบอมมอดิอรีเท่านั้น นอกจากนี้พื้นที่แห่งศาสตร์ของ บอมมอดิอรีจึงเป็นพื้นที่พิเศษที่บุคคลธรรมดาทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงได้ เพราะศาสตร์ของบอมมอดิอรีอยู่ในระดับลึกลับและมีความลับซับซ้อนมาก และส่วนใหญ่ก็ไม่ได้ถูกบันทึกไว้ในเอกสารตำรา เพราะเป็นการเรียนรู้และถ่ายทอดบอกกล่าวระหว่างผู้เป็นทายาทเท่านั้น นอกจากนี้การใช้คาถาอาคมของบอมมอดิอรี ที่ใช้ในกระบวนการบำบัดรักษาผู้ป่วยทั้งคาถาบูชาโต๊ะกูรุมอหรือครุมอ และคาถาที่ใช้ในขณะที่รักษาผู้ป่วยนั้นได้รับจากการสืบทอดทางสายวงศ์ตระกูลโดยตรง ในขณะที่เดียวกันความเป็นบอมมอดิอรีนั้นจะเป็นสิ่งที่คนธรรมดาทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงได้โดยสมบูรณ์ แต่ก็เป็นปรากฏการณ์คุ้นเคยที่สามารถรับรู้ได้เข้าใจได้ โดยผ่านพิธีกรรมตืออริ ความเป็นบอมมอดิอรีจะทำให้คนในชุมชนยกย่องนับถือ

บารมีจากการได้รับการถ่ายทอดอำนาจพิเศษให้สามารถใช้ศาสตร์ที่มีพลังลึกลับเปิดพื้นที่ในการติดต่อระหว่างโลกมนุษย์กับโลกจิตวิญญาณ (บัณฑิต ไกรวิจิตร, 2554, 222) บอมมอดีอริจึงอยู่ในสถานะของผู้ที่มีอำนาจอันชอบธรรมในการเป็นตัวแทนที่คอยเป็นสื่อกลางระหว่างโลกแห่งความจริงกับโลกแห่งวิญญาณในรูปแบบของร่างทรงอาจว่าเป็นผู้มีอำนาจ เพื่อสร้างตัวตนให้แตกต่างและสูงส่งกว่าคนธรรมดาทั่วไป

แนวคิดทฤษฎีมาร์กซิสม์แบบดั้งเดิมเชื่อว่าสังคมแต่ละสังคมจะเป็นเช่นไรขึ้นอยู่กับระบบเศรษฐกิจ กล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดรูปแบบของสังคม (ยศ สันติสมบัติ, 2543, 7) เมื่อแนวคิดของมาร์กซ์ไปอธิบายความเชื่อพิธีกรรมดัตช์ จึงกลายเป็นว่าอำนาจเหนือธรรมชาติเป็นพลังอำนาจทางเศรษฐกิจ ที่มีบอมมอดีอริเปรียบเสมือนทำหน้าที่บทบาทเป็นผู้ผลิตพิธีกรรมดัตช์ให้แก่คนมุสลิมในสังคมกัวแจโต๊ะที่มีความเชื่อ ความศรัทธาผ่านพิธีกรรมดัตช์ การที่บอมมอดีอริเป็นผู้ผลิตพิธีกรรมดัตช์อย่างต่อเนื่อง สืบเนื่องจากว่าผู้คนในสังคมเกิดความเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องกับจิตใจหรือจิตวิญญาณ มาร์กซ์ (Marx) จึงมองความเชื่อเป็นอุดมการณ์ที่มีอำนาจและก็สร้างอำนาจผ่านพิธีกรรม เช่น ความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติว่าการเจ็บไข้ได้ป่วยนั้น สืบเนื่องมาจากอำนาจเหนือธรรมชาติทำให้เกิดการเจ็บป่วย เช่น ความเชื่อเรื่องเทวดา วิญญาณบรรพบุรุษที่ล่วงลับ เป็นผู้ที่มีอำนาจในการทำให้ป่วยและหายป่วยได้ จากความเชื่อดังกล่าวจึงก่อให้เกิดบอมมอดีอริขึ้นมาเป็นผู้สร้างความชอบธรรมโดยผ่านพิธีกรรมดัตช์ โดยมีอำนาจผ่านเทวดา วิญญาณบรรพบุรุษ และการแพทย์แบบดั้งเดิม และความเชื่อเรื่องดังกล่าวเป็นฐานให้กับการมีอำนาจของบอมมอดีอริในสังคม ซึ่งอำนาจเหล่านี้จะมีความชอบธรรมก็ต่อเมื่อพิธีกรรมดัตช์ รวมทั้งบอมมอดีอริทำประโยชน์เพื่อคนในสังคม

ทั้งนี้แนวคิดของมาร์กซ์ให้ความสำคัญกับระบบทุนนิยม และเศรษฐกิจก็เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อโครงสร้างส่วนบน ซึ่งประกอบไปด้วยสถาบันการเมือง วัฒนธรรมและความเชื่อ (เชษฐา พงษ์ทัตต์, 2547, 99) ตามแนวคิดมาร์กซ์เชื่อว่าเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม ความคิด และพื้นที่ทางวัฒนธรรมของผู้คนในสังคม มาร์กซ์จึงวิเคราะห์ประวัติศาสตร์โดยวางอยู่บนความแตกต่างระหว่างปัจจัยการผลิต ในการจะทำความเข้าใจและอธิบายอาณาบริเวณการดำรงอยู่ของบอมมोटอรีได้อย่างชัดเจนมากขึ้น บอมมोटอรีเปรียบเสมือนนายทุนที่ทำหน้าที่ในการควบคุมพิธีกรรม ตลอดจนเป็นเจ้าของพิธีกรรมในการปฏิบัติพิธีกรรมในทุกด้าน นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงการครอบงำของวัฒนธรรมแบบทุนนิยม กล่าวคือ การที่บทบาทและสถานภาพของผู้หญิงต่ำลง จะเห็นว่าบทบาทของการเป็นบอมมोटอรีในทางจิตวิญญาณ มักจะเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเพศชายมีอำนาจในสังคม เนื่องจากเพศชายเป็นเพศที่มีพลังกำลังมากกว่าเพศหญิง โดยเหตุนี้เพศที่มีกำลังมากกว่าย่อมที่จะมีอำนาจในสังคม บทบาทดังกล่าวมีความเชื่อสนับสนุนอย่างชัดเจนว่า เป็นเพราะเพศหญิงขี้อ่อนทำให้ง่ายต่อการอ่อนไหวต่ออำนาจเหนือธรรมชาติ ขณะที่เพศชายมีการควบคุมอารมณ์ได้ดีกว่า (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2555, 29) ทั้งนี้การครอบงำของวัฒนธรรมแบบทุนนิยมให้ความสำคัญกับเงินตรา ทำให้การปฏิบัติของบอมมोटอรีกลายเป็นอาชีพ และการเกิดความเหลื่อมล้ำทางชนชั้นทางสังคมก็ก่อให้เกิดอำนาจในการตัดสินใจที่จะเลือกแนวทางในแบบตนเอง จึงต้องมีการผลิตแนวทางหรือพลังอำนาจใหม่ในสังคมของตนเอง เพื่อทดแทนการล่มสลายของครอบครัวและชุมชน

2. ปัจจัยทางการแพทย์และจิตใจ

ถ้าเกิดมีสมาชิกในครอบครัวของเรามีอาการผิดปกติที่เกิดจาก

ร่างกายหรือจิตใจ เชื่อว่าทุกคนต้องหาวิธีการรักษา เช่น การไปพบแพทย์ เพื่อไปทำการตรวจรักษา ซึ่งแพทย์จะอธิบายการเจ็บป่วยเหล่านั้นด้วยหลักวิทยาศาสตร์ แต่ก็ยังมีอีกหลายกรณีอาการเจ็บป่วยเหล่านั้นไม่หายหรือไม่บรรเทาลง ซ้ำอาจจะทรุดลงกว่าเดิม ซึ่งในหลากหลายท้องถิ่นก็มีวิธีการรักษาที่แตกต่างกันไป หรืออาจคล้ายคลึงกันที่เกิดจากความเชื่อที่ยังคงดำรงอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ โดยเฉพาะชาวมลายูที่อยู่ในรัฐกลันตันของประเทศไทย เชื่อว่าสาเหตุของการเจ็บป่วยที่ไม่สามารถบำบัดรักษาด้วยวิธีการทางการแพทย์สมัยใหม่ เกิดจากอำนาจเหนือธรรมชาติ ซึ่งชาวมลายูบางส่วนได้อธิบายอำนาจเหนือธรรมชาติเป็นอำนาจจากเทวดา วิญญาณบรรพบุรุษที่ล่วงลับ จึงทำให้ชาวมลายูบางส่วนตระหนักถึงและให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก

เมื่อชีวิตประสบภาวะวิกฤติ ชาวบ้านไม่รู้สาเหตุของความเจ็บป่วย จึงคิดว่าเป็นการกระทำที่เกิดจากอำนาจเหนือธรรมชาติ ชาวบ้านจึงต้องพยายามหาทางแก้ปัญหาไปตามความเชื่อของกลุ่มชน จึงเกิดบุคคลที่เรียกว่า บอมอตีรี จากการศึกษาในสังคมที่มีบอมอนั้น สังคมดังกล่าวเชื่อว่าความเจ็บป่วยที่ปรากฏเกินอำนาจที่มนุษย์จะควบคุมได้ เพราะสาเหตุมาจากอำนาจเหนือธรรมชาติ ฉะนั้น บอมอตีรี เป็นบุคคลในสังคมที่เชื่อว่ามีคุณสมบัติเร้นลับ ที่สามารถหยั่งรู้การบำบัดรักษาให้อยู่รอดได้ จึงต้องทำหน้าที่สื่อ กับสิ่งเร้นลับเหล่านั้นมาบำบัดชาวบ้านให้กลับเข้าสู่สภาวะปกติ โดยอาศัยสื่อทางจิต หากพิจารณาพบว่าผู้คนในหลาย ๆ สังคมยังคงให้ความสำคัญในการบำบัดความเจ็บป่วยอยู่อย่างต่อเนื่อง งานของพัฒนา กิตอาษา ได้ชี้ให้เห็นว่าไม่ว่าสังคมมนุษย์จะเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีก็ตาม การแพทย์แผนใหม่ก็ไมอาจเข้าไปแทนที่ความหมายและประสบการณ์ชีวิตที่ชาวบ้านได้รับจากการปฏิบัติพิธีกรรมการบำบัดรักษาแบบพื้นบ้านทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและชุมชน

แน่นอนว่าชาวบ้านย่อมรับประสิทธิภาพของเทคโนโลยีและความรู้ทาง การแพทย์สมัยใหม่ในการวิจัยและรักษาโรคที่เกี่ยวข้องกับร่างกายหรือ ทางกายภาพเท่านั้น แต่ขณะเดียวกันชาวบ้านก็เข้าใจว่าการรักษาโรคที่ อาศัยผี ไสยศาสตร์ และพิธีกรรมทางศาสนาสามารถช่วยสร้างขวัญ กำลังใจให้แก่ผู้ป่วยได้เป็นอย่างดี (พัฒนา กิตติอาษา, 2549, 171)

พิธีกรรมตอผีเป็นส่วนหนึ่งในอาณาบริเวณของการบำบัดรักษา ความเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณหรือจิตใจโดยตรง ชาวมลายู กลับกันจึงนิยมประกอบพิธีกรรมตอผีสำหรับในการบำบัดรักษาผู้ที่มี อาการผิดปกติทางจิตใจ พิธีกรรมตอผีวิวัฒนาการจากความเชื่อดั้งเดิม ของมนุษย์ตั้งแต่สมัยอดีตที่เชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยเชื่อว่า พิธีกรรมดังกล่าวสามารถอันเชิญจิตวิญญาณที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ อันได้แก่ เทวดา วิญญาณบรรพบุรุษที่ล่วงลับ เข้ามาช่วยรักษาผู้ป่วย ได้ และเชื่อว่ากิจกรรมเหล่านั้นเป็นการรักษาความเจ็บป่วยแต่นั้นมา เหตุผลที่ทำให้ชาวมลายูมาให้ความสนใจในการประกอบพิธีกรรมตอผี อันเนื่องมาจากว่าในการประกอบพิธีกรรมดังกล่าวสามารถกระตุ้นจิต วิญญาณของผู้ป่วยได้เป็นอย่างดี รวมทั้งมีอำนาจในการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของผู้ป่วย ทั้งยังเป็นสื่ออย่างหนึ่งที่ทำให้เข้าถึงอำนาจเหนือ ธรรมชาติ ซึ่งการบรรเลงเครื่องดนตรีแต่ละชนิดนั้น ทำให้เกิดเสียง ดนตรี ทั้งนี้เสียงมีอิทธิพลต่อมนุษย์ เสียงสามารถกระตุ้นพลังชีวิตก่อ ให้เกิดภูมิคุ้มกันโรคภายในร่างกายและช่วยขจัดปัญหาความเจ็บป่วยให้ หหมดไปได้ (บุษกร สำโรงทอง, 2551, 42) จากการศึกษาภาคสนาม ค้นพบว่าบอมตอผี เปรียบเสมือนนักจิตบำบัดหรือจิตเวช ทำหน้าที่ใน การประเมินถึงปัญหาและวินิจฉัยหรือตรวจสอบความเจ็บป่วยที่ผู้ป่วย ประสบ โดยมีเป้าหมายที่จะบำบัดรักษาจิตใจ อารมณ์ของผู้ป่วย ไป พร้อม ๆ กับการใช้เครื่องดนตรีในการสนับสนุน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าบอม

คีอริและนักดนตรีเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์กับผู้ป่วยโดยใช้เครื่องดนตรีเป็นสื่อและใช้ร่วมในการบำบัดรักษาอีกด้วย นอกจากนี้ทำนอง จังหวะ ของดนตรีที่บรรเลงในระหว่างการประชุมพิธีกรรมส่งผลต่อจิตใจอย่างมาก เพราะว่าการบรรเลงดนตรีทำให้ผู้ป่วยเปลี่ยนแปลงได้อย่างง่ายดายยิ่งผู้ป่วยที่จิตใจอ่อนแอ วิตกกังวล เป็นต้น สามารถเปลี่ยนเป็นผู้ป่วยที่มีพลังกำลังและคลายความเครียดได้เป็นอย่างดี

จากกรณีตัวอย่างของผู้ป่วย จะพบว่าผู้ป่วยที่ไม่สบายไม่มีเรี่ยวแรง สามารถลุกขึ้นมารายรำได้อย่างเหลือเชื่อ ว่ากันว่าสิ่งที่ผลักดันให้แสดงออกมาคือ วิญญาณบรรพบุรุษหรือผีตนตระกูลของเขา ไม่เพียงผู้รับการรักษานั้น เสียงดนตรี และบทสวดคาถาก็ยังทำให้บรรดาญาติพี่น้อง รวมทั้งผู้คนในสังคมที่มาร่วมพิธีดังกล่าว เริ่มแสดงอาการแปลก ๆ ออกมาอีกด้วย

คนมุสลิมส่วนใหญ่ที่ยังคงมีความเชื่อ ความศรัทธาในพิธีกรรมคีอริเชื่อว่าความเจ็บป่วยเกิดจากความไม่สมบูรณ์ของสมangat (Semangat) ที่มีลักษณะเหมือนขั้วหรืออาจัน (Angin)⁵ (Nuragidah A.Aziz, 2012, 172) ผู้ป่วยที่ผ่านการปฏิบัติพิธีกรรมคีอริหรือพิธีคีอริในการบำบัดรักษาความเจ็บป่วยหรือโรคภัยไข้เจ็บที่เกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณ โดยบำบัดฟื้นฟูสภาพจิตใจจากการใช้ดนตรีบำบัด จากการศึกษพบว่า ดนตรีบำบัด (Music Therapy) ว่าเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการนำดนตรีหรือองค์ประกอบทางดนตรีมาประยุกต์ใช้เพื่อปรับเปลี่ยนพัฒนา และรักษาไว้ซึ่งสุขภาพของร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม

⁵ อาจัน หมายถึง ความปรารถนาหรือแรงกระตุ้น ซึ่งต้องรักษาด้วยการแสดงที่ศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ เช่น วายังกูตติ (หนังตะลุง) มะโย่ง (ละครยาวรำ) พิธีกรรมคีอริ (การบำบัดรักษาโรคทางจิตวิญญาณของชาวมลายูกลันตัน)

(บุษกร บินท์สันต์, 2553, 144) โดยมีนักดนตรีเป็นผู้ดำเนินการไปสู่เป้าหมาย ทั้งนี้ นักดนตรีในพิธีกรรมตีอริ ไม่ได้เน้นที่ทักษะด้านดนตรีเท่านั้น แต่เน้นพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม ขึ้นอยู่กับความจำเป็นของแต่ละบุคคลที่มารับการบำบัด มีหลักฐานจากชาวกรีกโบราณเชื่อว่า เสียงดนตรีจะช่วยขับไล่วิญญาณชั่วร้ายที่สิงอยู่ในร่างกายที่ทำให้มนุษย์เจ็บป่วยออกไปได้ ส่วนบันทึกของชาวยิวก็กล่าวว่า เครื่องดนตรีสามารถคลายอารมณ์หดหู่ได้เช่นเดียวกัน (บุษกร สำโรงทอง, 2553, 24) แม้ว่าในข้อบัญญัติของศาสนาอิสลามจะห้ามไม่ให้ใช้เครื่องดนตรีประเภทเครื่องลม, เครื่องสาย, เครื่องเคาะ และเครื่องดนตรีที่มีการผสมผสานระหว่างเครื่องดนตรีที่หลากหลาย ซึ่งในศาสนาอิสลามได้อนุญาตให้ใช้เครื่องดนตรีที่เรียกว่า กลองตุ้ฟเท่านั้น โดยการตี ซึ่งหากพิจารณาจากบทบัญญัติที่กำหนดไว้ดังกล่าวเกี่ยวกับกลองตุ้ฟก็จะพบว่า แท้จริงแล้วกลองตุ้ฟในความหมายของศาสนาอิสลามก็คือ รำมะนา นั่นเอง แม้ว่าศาสนาอิสลามจะดูเหมือนมีข้อกำหนดที่มุ่งเน้นให้มุสลิมอยู่ในความสงบและไม่เกี่ยวข้องกับการบันเทิงใด ๆ ก็ตาม แต่ในความเป็นจริงศาสนาอิสลามก็มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการให้โอกาสทางด้านความบันเทิงสำหรับศาสนิกชนอย่างชัดเจน ซึ่งในทางดนตรีก็ปรากฏหลักฐานเกี่ยวกับการอนุญาตในการเล่นดนตรี และการร้องเพลงอีกด้วย เช่น กำหนดให้เนื้อหาและการขับร้องต้องมีเจตนาที่บริสุทธิ์ และหากแม้ร้องเพลงที่ขับร้องจะต้องถูกต้องตามหลักการทางศาสนาทุกประการแต่หากไปแสดงออกในที่ซึ่งไม่เหมาะสมก็ผิดเช่นเดียวกัน จากหลักการและข้อกำหนดเกี่ยวกับดนตรีของศาสนาอิสลามนั้นพบว่า ศาสนาอิสลามไม่ได้ปิดกั้นเรื่องความบันเทิงซึ่งหมายถึงเรื่องดนตรีด้วยไปเสียทั้งหมด เพียงแค่ต้องอยู่ในกรอบของหลักศาสนาอิสลามและความพอดี

จากการศึกษาเรื่องความเชื่อของชาวบ้านเกี่ยวกับการใช้

พิธีกรรมคือวิธีการบำบัดรักษาความเจ็บป่วย จะพบว่าชาวบ้านไม่ได้เชื่ออย่างมมายอย่างที่คนรุ่นใหม่หรือคนในสังคมปัจจุบันวิพากษ์วิจารณ์หรือกล่าวหา แต่พวกเขาเชื่อ โดยอยู่บนพื้นฐานความคิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งระหว่างชีวิตและจักรวาล ทั้งนี้ในงานของสุจิตต์ วงศ์เทศ กล่าวว่าแรกเริ่มของดนตรีนั้นมีเพื่อพิธีกรรม “กำเนิดของดนตรีและเพลงไม่ได้มีขึ้นเพื่อความสนุกสนานของมนุษย์ ทั้งในแง่ส่วนตัวและส่วนร่วม แท้จริงแล้วดนตรีและเพลงแรกมีพัฒนาการเพื่อวิงวอนร้องขอในพิธีกรรม เพื่อความอยู่รอดของคนและชุมชนยุคดึกดำบรรพ์ เช่นขอให้หายเจ็บไข้ได้ป่วย ขอให้ฟ้าฝนตกต้องตามฤดูกาล เพื่อขอให้พืชพันธุ์ธัญญาหารเติบโตอุดมสมบูรณ์มีกินเลี้ยงชีวิตตลอดฤดูกาล” (สุจิตต์ วงศ์เทศ, 2553, 20)

ในศาสนาอิสลามเน้นมิติด้านจิตวิญญาณ ซึ่งเชื่อว่าสภาวะที่สมบูรณ์ทางจิตวิญญาณ จะเป็นพลังที่จะนำไปสู่สุขภาพที่ดีโดยรวม เนื่องจากอิสลามไม่ได้เป็นเพียงศาสนา แต่เป็นวิถีในการดำเนินชีวิต (the way of life) ตั้งแต่เกิด จนถึงตาย ตั้งอยู่ในกรอบแนวทางศาสนาที่บัญญัติไว้ในคัมภีร์อัลกุรอาน และแบบอย่างของท่านศาสดา (อับดุลมุสตาฟา อินคานดี, 2541, 9) ซึ่งมีบัญญัติไว้ทั้งสิ้น แม้กระทั่งการเจ็บไข้ได้ป่วย อิสลามได้พูดถึงอย่างละเอียด รวมทั้งส่งเสริมให้ได้รับการป้องกัน บำบัดรักษา จากการศึกษาพบว่าพิธีกรรมคือวิธีการบำบัดรักษาที่เกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณโดยตรง คนมุสลิมในชุมชนกัวแจโต๊ะรวมทั้ง คนมุสลิมก้นตันบางส่วนยังให้ความสำคัญกับพิธีกรรมนี้เป็นอย่างมาก เนื่องจากว่าพิธีกรรมคือวิธีส่งผลต่อการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ผู้ป่วยโดยตรง สืบเนื่องจากพิธีกรรมคือมีกระบวนการในการประกอบพิธีกรรมที่มีพิธีรีตอง รวมทั้งบอมนวดหรือจะให้ความสำคัญและใส่ใจในรายละเอียดมากจึงทำให้เห็นว่าผู้ที่มารับการรักษากับพิธีกรรมคือ

ริเกิดความมั่นใจในบทบาทหน้าที่ของผู้ปฏิบัติที่เป็นบอมหรือผู้รักษานั้น มีวิธีการสร้างความเชื่อมั่น และสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ผู้ที่มารับการรักษา เป็นอย่างมาก เช่น ในการประกอบพิธีจะมีการไหว้ครูหมอหรือโต๊ะครูที่ สืบทอดวิชาความรู้ และมีการบริกรรมเวทมนตร์คาถา รวมทั้งของ วิงวอนจากพระผู้เป็นเจ้าให้ผู้ทำการรักษาและผู้มารับการรักษา และ ผู้คนที่ร่วมอยู่ในพิธีกรรมนั้นให้รอดพ้นจากวิญญูณชั่วร้ายและสิ่ง รบกวนต่างๆ ที่อาจก่อภัยอันตราย สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการเพิ่มขวัญกำลังใจ และการให้คุณค่าทางจิตใจและจิตวิญญาณ การที่มีผู้มารับการรักษา กับบอมหรือตอร์นั้น การตัดสินใจไม่ได้เกิดขึ้นอย่างลอย ๆ แต่ผ่าน กระบวนการตัดสินใจที่สอดคล้องกับความเชื่อวิถีชีวิต และประสบการณ์ ที่ดีเกี่ยวกับบอมหรือตอร์

ในที่นี้อาจกล่าวได้ว่า กระบวนการในการประกอบพิธีกรรมคือ ธีในมุมมองแนวคิดหน้าที่นิยมของมาลินอฟสกีสามารถอธิบายได้ว่า พิธีกรรมยังคงความศักดิ์สิทธิ์ ทั้งยังแสดงให้เห็นการอยู่ร่วมกันระหว่าง ความเชื่อของศาสนาอิสลามและความเชื่อในอำนาจลี้ลับศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ ชุมชนเป็นปึกแผ่น สามารถรวมตัวต่อสู้กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่ ไม่เอื้อต่อวิถีการดำเนินชีวิต รวมทั้งสร้างจิตสำนึกในการมีบรรพบุรุษ ร่วมกัน จะเห็นได้ว่าพิธีกรรมเป็นเครื่องมือที่ทำให้คนในชุมชนสามารถ ตอบสนองความต้องการและความจำเป็นต่าง ๆ เพื่อที่จะทำให้ชีวิตอยู่ ได้ ทำให้คนในชุมชนมีที่พึ่งหรือเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจในการเผชิญ กับอะไรบางอย่างที่คนในชุมชนไม่สามารถควบคุมได้ด้วยตนเอง

3. ปัจจัยทางการศึกษาและศาสนา

จากปัจจัยทางเศรษฐกิจย่อมก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการ ศึกษา จากการศึกษาภาคสนามค้นพบว่าคนมุสลิมในหมู่บ้านกัวแจ๊ะ

ได้รับการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ การศึกษาแบบสมัยใหม่ และการศึกษาแบบปอเนาะ การศึกษาดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ผู้คนที่จบการศึกษาที่ต่างกันจะมีอุดมการณ์หรือทัศนคติในการตีความความเชื่อ พิธีกรรมตีอริที่ต่างกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าอุดมการณ์ไม่จำเป็นต้องผ่านรูปแบบอำนาจทางการเมือง โดยมีรัฐบาลเป็นผู้ใช้อำนาจเท่านั้น อุดมการณ์สามารถผ่านรูปแบบการศึกษาก็ได้ การศึกษาในรูปแบบปอเนาะมองว่าคนมุสลิมที่มีความเชื่อพิธีกรรม ตีอริ เป็นคนที่เข้าช่วยการชีริกหรือการตั้งภาคีต่อพระผู้เป็นเจ้า ในขณะที่คนมุสลิมส่วนใหญ่ได้รับการสืบทอดความรู้เกี่ยวกับความเชื่อที่มีต่อพิธีกรรมตีอริว่าเป็นการศึกษาแบบอิสลามพื้นบ้าน จากงานศึกษาของ Hefner จะไม่ได้ศึกษางานที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอิสลามโดยตรง แต่ในบทความของเขา ได้กล่าวถึงงานศึกษาทางมานุษยวิทยายุคหลังสงครามที่เริ่มกล่าวถึงศาสนาหรือความเชื่อที่มีลักษณะเฉพาะซึ่งเกิดขึ้นจากการที่วัฒนธรรมต่างๆ มาปะทะกัน (translocal religions) โดยลักษณะดังกล่าวที่เกิดขึ้นในหลายศาสนาทั้งฮินดู พุทธศาสนา คริสต์ศาสนา รวมถึงอิสลาม ซึ่งคำอธิบายลักษณะเฉพาะดังกล่าวมีความคล้ายคลึงกับนิยามของความเป็น “อิสลามพื้นบ้าน” ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านแห่งนี้ จะเห็นได้ว่าคนมุสลิมบางส่วนจะมีความยึดหยุ่นเอาลักษณะทางสังคม การเมือง และวัฒนธรรมเข้ามาปรับร่วมด้วย และด้วยลักษณะเฉพาะดังกล่าวทำให้วิถีชีวิตของผู้คนไม่ได้ยึดการปฏิบัติที่เคร่งครัดตามคัมภีร์ศาสนามากนัก (Hefner, 1998, 84-85) เช่นเดียวกับลักษณะของผู้คนในหมู่บ้านกัวแจโตะที่ชีวิตผู้คนถูกดำเนินอย่างเรียบง่าย แม้ว่าเป็นรัฐที่คนมุสลิมต่างถิ่นมองว่าประชากรในรัฐแห่งนี้มีความเคร่งครัดในศาสนาอิสลามก็ตาม แต่ในความเป็นจริง ชี้ให้เห็นว่าผู้คนในหมู่บ้านยังคงตีความศาสนาแบบอิสลามพื้นบ้าน

เมื่อพิจารณาแนวคิดซูฟีให้ความสำคัญอย่างมากในการตรวจสอบมนุษย์ ในแง่ของความรู้สึกลึกภายในมากกว่าภายนอกจุดมุ่งหมายหลักของแนวคิดซูฟีคือเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของมนุษย์ใหม่ เพื่อที่จะช่วยให้พวกเขารับรู้ถึงความมั่งคั่งในด้านจิตวิญญาณแท้จริง (ยูซุฟ อัลเกาะเราะฎอวีย์, 2547, 1) การที่คนมุสลิมในหมู่บ้านกัวแจโตะบางส่วน รวมทั้งคนมุสลิมกลันตันยังตีความศาสนาแบบอิสลามพื้นบ้าน เนื่องจากความเชื่อถือศรัทธาในการบำบัดรักษาความเจ็บป่วยทั้งกายและใจกับบอมหรือหมอพื้นบ้าน โดยกามารุดดีนกล่าวอย่างมั่นใจว่าหมู่บ้านทุกหมู่บ้านมลายูมุสลิมทุกหมู่บ้านย่อมต้องมีบอมมอทั้งนั้น (กามารุดดีน บิน ซาลานิง, สัมภาษณ์ 27 ธันวาคม 2557) ขณะที่อาหมัดบอกชัดเจนว่าความเชื่อบอมมอเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับชาวมุสลิมกัวแจโตะมาตั้งแต่รุ่นปู่รุ่น ทวด และไม่มีทางจะหายไปจากชุมชนถึงแม้ว่าจะมีความรู้ทางการแพทย์รักษาแบบใหม่ ๆ เข้ามาก็ตาม (อาหมัด บิน อิบราฮิม, สัมภาษณ์, 27 ธันวาคม 2557) เมื่อพิจารณาจากลักษณะเฉพาะทางสังคมวัฒนธรรม ทำให้มองได้ว่าคนมุสลิมในหมู่บ้านกัวแจโตะบางส่วน หย่อนยานในหลักการศาสนา คนบางส่วนยังคงใช้ความเชื่อเป็นที่ตั้งเป็นหลักมากกว่าการใช้เหตุผลในหลักการศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่เกิดความเจ็บป่วยขึ้นมา

นอกจากนี้ศาสนาอิสลามมองว่าความเจ็บป่วยเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกศาสนาหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยในทรรศนะอิสลามก็มองว่าความเจ็บป่วยนั้นเกิดขึ้นมาจากความประสงค์ของอัลลอฮ์ และการหายหรือไม่หายจากการเจ็บป่วย หรือการตายก็เป็นพระประสงค์ของอัลลอฮ์เช่นกัน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าให้ผู้ป่วยนอนรอจนกว่าพระองค์จะลิขิตให้หายโดยไม่พยายามเยียวยารักษา คนมุสลิมกลันตันจึงมองว่าความเจ็บป่วยเป็นการทดสอบความศรัทธา ความอดทน ความยำเกรงต่ออัลลอฮ์

ตราบใดเมื่อเกิดการเจ็บไข้ได้ป่วยจึงเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรีบบำบัดเพื่อจะได้หาย ดังที่ท่านศาสดามุฮัมหมัดกล่าวไว้ ความว่า “จงรักษาเกิดแท้จริงพระองค์อัลลอฮ์จะไม่ทรงนำโรครมา เว้นแต่พระองค์จะนำยามาเพื่อการบำบัดลงมามีด้วย ยกเว้นโรคเดียวที่ไม่มียารักษาโรค คือ โรคชรา” จากซูเราะฮ์ อัลซุอะเราะฮ์ 26:80

ส่วนผลของการบำบัดรักษาว่าจะหายหรือไม่ หรือจะเรื้อรังหรือไม่ขึ้นอยู่กับพระประสงค์ของพระองค์เท่านั้น เราจึงเห็นผู้เจ็บป่วยที่รักษาไม่หายหรือตายจากโรคต่าง ๆ แม้เป็นโรคที่ไม่รุนแรงหรือบางคนที่เป็นโรคร้ายแรง แต่ก็รักษาหายหรือประคับประคองไปได้อีกระยะหนึ่ง นั่นก็หมายความว่าศาสนาอิสลามส่งเสริมให้คนมุสลิมให้ความสนใจกับสุขภาพทั้งกายและใจ ความพยายามในการทำให้พิธีกรรม ดิออ์ยังคงดำรงอยู่ในชุมชนกัวแจโต๊ะ เกิดขึ้นจากการตีความศาสนาโดยอ้างอิงจากผู้รู้ทางศาสนาหรือ อุละมาะที่ได้รับการยอมรับในชุมชนดังกล่าว คนเหล่านี้ยึดถือวิธีการตีความศาสนาแบบเก่าที่ยังคงให้ความสำคัญกับลักษณะของ “อิสลามแบบพื้นบ้าน” (Folk Islam) ถือว่าเป็นการปฏิบัติทางศาสนาของผู้คนไม่ได้ยึดตายตัวตามบัญญัติในคัมภีร์อัลกุรอาน หากแต่ยึดหยุ่นโดยเอาลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลมาจากนิกายซูฟี (Sufism) นับว่าเป็นอิทธิพลที่ศาสนาอิสลามในยุคแรกๆ ได้รับมา และแผ่เข้ามาในพื้นที่คาบสมุทรมลายูซึ่งไม่ได้เบียดขับกับศาสนาเก่า (ฮินดู-พุทธ) ที่เคยดำรงอยู่ให้หายไป แต่กลับซ้อนทับลงไปบนความเชื่อดังกล่าวอย่างแยกไม่ออก เรียกว่าเป็น “ศาสนาอิสลามที่ยึดโยงกับท้องถิ่น” หรือ “อิสลามฝังลึก” (Embedded Islam) ตามที่ Shamsul (อ้างใน ศรยุทธ, 2552, น. 36) ส่วนใหญ่บอมมอที่มีบทบาทในสังคมมลายูกลับต้นจะผ่านการร่ำเรียนศาสนา จากศาสนาชั้นต่ำ ไปจนถึงชั้นสูงสุด เนื่องจากว่าบุคคลที่จะได้เป็นบอมมอนั้น จำเป็นต้องเป็น

ผู้ที่บรรลุถึงศาสนาย่างถ่องแท้ ฉะนั้นการศึกษาแบบดั้งเดิมจึงนิยมเป็นการศึกษาที่ถูกปฏิบัติในสายบอมมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน เพื่อนำความรู้ที่ถูกสั่งสมมาถ่ายทอดให้แก่ลูกหลานได้สืบทอดต่อไปในสายวงศ์ตระกูลของบอมมอ ความรู้ที่นำไปสู่การทำความเข้าใจศาสนาอย่างแท้จริง สามารถจำแนกแบ่งออกเป็นหลักวิชาทั้งสี่สาขา ได้แก่ ชารีกัต ตอริกัตฮากีกัต และมะอะอ์ฟัต⁶

จากภาคการศึกษาทั้งสี่ที่กล่าวไปข้างต้น สามารถวิเคราะห์ได้ว่าการศึกษาแบบดั้งเดิม ผู้ที่เป็นบอมมอทุกคนล้วนผ่านการศึกษาในระดับนี้ ถือว่าเป็นการศึกษาถึงจุดมุ่งหมายสูงสุดของศาสนาอิสลาม คือ การกลับไปรวมเป็นเดียวกับพระเจ้าเปรียบเสมือนกับการทำน้ำหวาน คือ นำน้ำเปล่าและน้ำตาลมาผสมกันกลายเป็นน้ำหวาน และภาคการศึกษาขั้นสูงสุดกว่าชั้นอื่น ๆ กล่าวคือภาคมะอะอ์ฟัตซึ่งผู้ที่สามารถฝึกฝนมาถึงขั้นนี้ได้นับว่าบรรลุผลสำเร็จในการศึกษาความเป็นโตะกูรูและบอมมอเช่นเดียวกัน เมื่อพิจารณาประเด็นการศึกษาภาคนี้ สอดคล้องกับการปฏิบัติของบอมมอตือรีที่มีความสามารถในการติดต่อสื่อสารระหว่างทั้งสองโลก คือ โลกมนุษย์และโลกจิตวิญญาณ โดยมีการติดต่อสื่อสารกับเทวดา วิญญาณบรรพบุรุษ ในฐานะขอให้มาเป็นครูหมอในการบำบัดรักษาความเจ็บป่วยของผู้ป่วย อย่างไรก็ตามบอมมอตือรีนับว่าเป็นผู้ที่สามารถใช้กระแสจิตเชื่อมโยงกับสรรพสิ่งต่าง ๆ นั้นได้นับว่าเป็นคุณสมบัติหรือคุณลักษณะพิเศษและเหนือกว่าสามัญชนทั่วไปจะเข้าถึงและสัมผัสได้ ในที่นี้อาจกล่าวได้ว่าพิธีกรรมตือรีเป็นการบำบัดรักษาที่มีประสิทธิผล อันเนื่องจากว่าศาสตร์ความรู้ที่ใช้ในพิธีกรรมตือรีนั้น ล้วนเป็นศาสตร์ที่ส่งผลต่อทางจิตวิญญาณโดยตรง และผู้ที่มีคุณสมบัติใน

⁶ ชารีกัต ตอริกัตฮากีกัต และมะอะอ์ฟัต ทั้งสี่สาขาวิชานี้ มาจากแนวคิดซูฟี

การรักษา คือ ผู้นำทางจิตวิญญาณเท่านั้น เนื่องจากเป็นผู้ที่มีพลังอำนาจและความสามารถในการใช้ทักษะศาสตร์ความรู้ชั้นสูงได้ โดยใช้ศาสตร์ความรู้ภายในหรืออิลมุดาลัม (Ilmu Dalam) และพลังจิตวิญญาณหรืออิลมูกือบาเต็น (Ilmu Kebatin) ในการบำบัดรักษาความเจ็บป่วยของผู้ป่วย โดยทั่วไปจะพบว่าศาสตร์ความรู้ดังกล่าว ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษทางสายเลือดและได้รับมาจากบรรดาอุลามะจากครูหรือโต๊ะกูรูที่เป็นหมอหรือบอมอทางจิตวิญญาณ ในแนวคิดของมาร์กมองว่าแนวคิดเรื่องศาสนาเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองหรือพยายามแก้ไขปัญหาของมนุษย์ได้เช่นกัน (ใจ อึ้งภากรณ์, 2545, น. 134)

จากการศึกษาพบว่าคนมุสลิมในหมู่บ้านกัวแจโต๊ะบางส่วนไม่เข้าใจในอำนาจสิ่งเหนือธรรมชาติ ก็จะเชื่อในอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาจากเทวดา วิญญาณบรรพบุรุษ ขณะที่คนมุสลิมบางส่วนสร้างความเข้าใจในอำนาจสิ่งเหนือธรรมชาติโดยการใช้เหตุผลมากขึ้น ในเมื่อเรื่องศาสนาเป็นเพียงปรัชญามนุษย์ที่เปลี่ยนแปลงตามวิถีการพัฒนากล้างชีพของมนุษย์ ความเชื่อในทางศาสนาสามารถหายไปจากสังคมได้ โดยที่ความคิดเรื่องอื่นๆ เช่น ความคิดทางวิทยาศาสตร์ และความเคลื่อนไหวเพื่อสร้างความเป็นอิสลามค่อยๆ เข้ามาแทนที่ ด้วยเหตุนี้ ชนชั้นกลางที่เป็นกลุ่มอนุรักษนิยมปฏิรูปจะใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือในการสร้างความเหนียวแน่น รักษาผลประโยชน์ของชนชั้นตนเองไว้ ถ้าพิจารณาอย่างมาร์กซการเชื่อเรื่องศาสนาเป็นความพยายามในการใช้เหตุผลของมนุษย์ถึงแม้เหตุผลดังกล่าวอาจบกพร่องก็ตาม นอกจากนี้ความเชื่อในศาสนาเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กล่าวคือในสมัยที่มนุษย์ไม่เข้าใจดินฟ้าอากาศและธรรมชาติมากนักก็จะเชื่อในเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ และสิ่งที่อยู่ในธรรมชาติรอบตัวด้วยความกลัว เช่น เชื่อในอำนาจศักดิ์สิทธิ์ของครูหมอหรือวิญญาณบรรพบุรุษ

บทสรุป

พิธีกรรมตือรีนับว่าเป็นการปฏิบัติที่อยู่ในอาณาบริเวณของความเชื่อเรื่องบอมมอและพิธีกรรมที่อยู่ในอาณาบริเวณเรื่องความเชื่อเรื่องวิญญาณ ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์จากกลุ่มที่ยึดถือเคร่งครัดตามคัมภีร์ศาสนาว่าเข้าข่ายการแสดงความศรัทธาต่ออำนาจอื่นที่ไม่ใช่พระเจ้า แต่อย่างไรก็ตาม ข้อถกเถียงวิพากษ์วิจารณ์ที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบอมมอ และความเชื่อเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ ซึ่งถือว่าเป็นความผิดรุนแรงว่าเป็นการชirikหรือการตั้งภาคีกับพระเจ้า ในทางกลับกันความเชื่อพิธีกรรมและบอมมอ ตือรีกลับดำรงอยู่ท่ามกลางกระแสการฟื้นฟูอิสลามหรือความเคลื่อนไหวเพื่อสร้างความเป็นอิสลามอย่างเข้มข้น ทั้งนี้มีปัจจัยที่สนับสนุนให้ความเชื่อพิธีกรรมดังกล่าวดำรงอยู่ ได้แก่ ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ปัจจัยทางการแพทย์และจิตใจ ปัจจัยทางการศึกษาและศาสนา

ความจำเป็นด้านพื้นฐาน คนในชุมชนมีความต้องการจำเป็นที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีพมีชีวิตอยู่ เมื่อเกิดการเจ็บป่วยก็มีความจำเป็นต้องให้ชีวิตกลับเข้าสู่สภาวะปกติได้ พิธีกรรมตือรีจึงเป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งที่สำคัญและความจำเป็นในการใช้เป็นการบำบัดรักษาการเจ็บป่วย จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในชุมชน ความมั่นคงทางสังคม บอมมอตือรีเป็นคนในชุมชนที่มีหน้าที่หนึ่งที่มีความจำเป็นต่อคนในชุมชน เป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการจำเป็น ด้วยเหตุที่ว่า ทุกคนที่เกิดมานั้นก็เป็นเรื่องปกติที่ต้องมีการเจ็บป่วยที่อาจเกิดจากสิ่งต่าง ๆ ดังนั้น บอมมอตือรีถือว่าเป็นสถาบันหนึ่งของสังคม เป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ในการบำบัดรักษาการเจ็บป่วยให้แก่คนในสังคม ให้หายจากการเจ็บป่วยนั้น ๆ ถือได้ว่าเป็นการทำงานร่วมกันของสมาชิกในสังคม ความต้องการทางด้านจิตใจ เป็นความต้องการจำเป็นของคนในชุมชน

เพื่อความมั่นคงทางด้านจิตใจ พิธีกรรมตือรีเป็นการบำบัดการเจ็บป่วย ด้วยจิตวิญญาณ เวทมนตร์ คาถา และการเสกเป่า การร่ายรำ ขับร้อง เครื่องดนตรีบรรเลง เป็นต้น และมีลักษณะโดดเด่นกว่าการบำบัดรักษา ในทางการแพทย์สมัยใหม่คือ สามารถติดต่อสื่อสารได้ระหว่างทั้งสอง โลก กล่าวคือ โลกมนุษย์กับโลกจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นโลกอีกมิติหนึ่งที่คน ปกติไม่สามารถเข้าถึงอย่างแน่นอน

ด้วยเหตุผลที่คนมุสลิมบางส่วนในชุมชนกัวแจโตะได้ตีความว่า ความเจ็บป่วยที่ไม่สามารถรับการรักษาด้วยทางการแพทย์แผนปัจจุบัน นั้นมาจากอำนาจเหนือธรรมชาติ การรักษาความเจ็บป่วยเหล่านี้ต้อง ขอรับความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญ จึงมีการเรียกใช้บริการจากบอมอ ตือรี ดังนั้นพิธีกรรมตือรีเกิดขึ้นจากความต้องการของชุมชนเพื่อตอบสนองให้กับผู้ป่วย เนื่องจากว่าคนในชุมชนมีความเชื่อเกี่ยวกับอำนาจเหนือธรรมชาติ ซึ่งการแสดงออกทางความเชื่อต่างๆ ของชุมชนได้ส่ง ผ่านพิธีกรรมเป็นสำคัญ อาจกล่าวได้ว่ารูปแบบของพิธีกรรมตือรีเป็น กิจกรรมแบบเปิด ซึ่งเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้ร่วมเข้าพิธีการ รักษาด้วย ผู้ป่วยจึงได้รับกำลังใจจากครอบครัวและสมาชิกในชุมชนใน ขณะที่ได้ทำการบำบัดรักษา ทั้งนี้พิธีกรรมตือรียังได้แฝงคุณค่าทาง ประเพณีศาสนาและความงามทางศิลปะ ทั้งนี้ยังชี้ให้เห็นว่าอำนาจเหนือธรรมชาติ เป็นความเชื่อที่ถูกกล่อมเกล่าและสั่งสมฝังไว้ใน จิตใต้สำนึกของปัจเจกบุคคล เพื่อตอบสนองต่อความจำเป็นในการ แสวงหาทางอยู่รอดของชีวิต อันเป็นแบบแผนความเชื่อเกี่ยวกับความ เจ็บป่วยที่ครอบคลุมทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก และจิต วิญญาณซึ่งเป็นเนื้อเดียวกัน

ในท้ายสุดแล้ว พิธีกรรมตือรี มีบทบาทเกี่ยวข้องในการกำหนด สาเหตุและการเยียวยาความเจ็บป่วย โดยใช้รูปแบบที่เป็นพิธีกรรมเชิง

ไสยศาสตร์ มีบทบาทเป็นผู้ให้จิตบำบัดแก่สังคม โดยนัย รูปแบบเหล่านี้
นี้อาจจะมองว่าเป็นเรื่องมกมายไร้สาระหรือไม่มีเหตุผล แต่หากมองว่า
พิธีกรรมตือรีเป็นวัฒนธรรมประเภทหนึ่งแล้ว พิธีกรรมตือรีก็น่าจะเป็น
รากฐานและจุดกำเนิดที่ยิ่งใหญ่ของกระบวนการให้ความหมายของ
ความเจ็บป่วย การประเมินอาการและการแสวงหาการเยียวยารักษา
โดยผ่านจากการถ่ายทอดความคิดความเชื่อจากบรรพบุรุษจนกลาย
เป็นพิธีกรรมการบำบัดรักษาความเจ็บป่วยละเอียดอ่อน เกิดการยอมรับ
จนมีลักษณะเฉพาะของชาวมลายูกัวแจโตะมาตั้งแต่อดีตสืบทอดต่อ
กันมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- คมสันต์ วงศ์วรรณ. (2542). **ดนตรีคีอรี**. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล).
- ใจ อึ้งอาภรณ์. (2545). **อะไรนะ ลัทธิมาร์กซ์**. กรุงเทพฯ: ชมรมหนังสือประชาธิปไตยแรงงาน.
- เชษฐา พวงหัตถ์. (2547). มาร์กซิสม์ในศตวรรษที่ 21. **วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร**, 26(2), 89.
- บัณฑิต ไกรวิจิตร. (2554). พิธีกรรมและศิลปะการละเล่นพื้นบ้านมลายูปัตตานี: วัฒนธรรมผสมกับสภาวะความเป็นสมัยใหม่อันแตกกระจาย. **รู้ไยมาต: วารสารวิชาการด้านเอเชียศึกษา**, 2 (3), 219-249.
- บุษกร สำโรงทอง. (2551). **ดนตรีบำบัด**. กรุงเทพฯ: สำนักการแพทย์ทางเลือก กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข.
- บุษกร บินทสันต์. (2554). **ดนตรีภาคใต้ ศิลปิน การถ่ายทอดความรู้ พิธีกรรม และความเชื่อ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัฒนา กิตติอาษา. (2549). “ทรงเจ้าเข้าผีในวัฒนธรรมสุขภาพไทย” ใน **พหุลักษณะทางการแพทย์กับสุขภาพในมิติสังคมวัฒนธรรม**. บรรณาธิการโดย โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (น.171-254). กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ยศ สันติสมบัติ. (2543). **จากวานรถึงเทวดา: มากชีสม์และมานุษยวิทยา มากชีสม์**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยุซุฟ อัลกีอรรฎอวีย. (2547). **ทุกๆ ศตวรรษจะปรากฏนักฟื้นฟูการฟื้นฟูอิสลาม**. แปลโดย กุดามะฮ. กรุงเทพฯ: มะฮัฎฎาะตุลอิลม.
- ศรยุทธ เอี่ยมเอื้อยุทธ. (2550). **ปาเยะห์เนาะยาตินาญ (มันยากที่จะเป็นนาญ): ความเป็นชาติพันธุ์ ความหมายและการต่อรองของมลายูในชีวิตประจำวัน**. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย

ธรรมศาสตร์).

- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2553). **ดนตรีไทยมาจากไทย**. กรุงเทพฯ: หิรินหยาง.
- อุมุบัลลมุสตอพา บินคานดี. (2541). **กฎของอิสลามว่าด้วยดนตรีและการ
ขับร้องตามแนวทางของอัลกุรอาน-สุนนะฮ์ และความเห็นของ
นักวิชาการศาสนา**. กรุงเทพฯ: อิสลามิกอะเคเดมี.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2555). “พิธีกรรมและความเชื่อล้านนา การผลิตใหม่
ของอำนาจศีลธรรม” ใน **เจ้าที่และผีป่วนา พลวัตของความรู้ชาวบ้าน
อำนาจและตัวตนของคนท้องถิ่น**. (น.17 - 42). เชียงใหม่: ภาควิชา
สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่.

ภาษาต่างประเทศ

- Ab. Aziz Shuaib. (2004). **The Kelantan Art as Indicators for
Sustainability: Antroduction to its Genius Losi**. Kuala
Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Azlina Musa, and Yusmiyati Yunos. (2011). **Jurna IMelayu: Simpton-
simptonPenyakit dalam Main Teri: Satukeskajian
di kampung Pasir Mas**. (pp.233-249).
- Hefner, R., (1998). Multi Modernities: Christianity, Islam, and
Hinduism ia a Globalizing Age. **Annual Review of
Anthopology**, 27, 83-104.
- Khun Eng Kuah. (1998). Maintaining ethno-religious harmony in
Singapore. **Journal of Contemporary Asia**, 28(1), 43-65.
- Mohd Fauzi Yaacob. (1993). **Main Puteri**. Kuala Lumpur:
Persatuan Muzium Malaysia, Muzium Negara.
- Nuragidah A. Aziz. (2015). **Main Pateri dan Persekitaran Fizikal.
Kajian kes di Kampung Jedok, Ayer Lanas, Kelantan**.

Univesiti Kelantan.

- Patricia, Hardwick A. (2015). **Embodying the Drivine and the Body Politic: Mak Yong Performance in Rural Kelantan, Malaysia**. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Taha Abd. Kadir. (2005). **Pengubatan Trandisional Melayu**. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.